

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Franciška ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja 10—K
pol leta 5—
četrt leta 2-50
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštne 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 16 h
dvakrat . . . 14 "
trikrat . . . 12 "
za nadaljnja uvrščanja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravišтво Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Prihodnja številka »Učiteljskega
Tovariša« izide dne 18. maja 1917.

Revija.

Resnica je pes, ki mora v hišico. Izbičati ga je treba; gospa laž pa v tem lahko stoji ob ognju in smrdi.

Tudi v bedi klije sreča poštenjaku!

Zdaj moramo mi časa bol trpeti, ne, kar se more, kar je prav, veleti!

Brezkončno, neizmerno ljubim vas!
Shakespeare: Kralj Lear.

Pa če bi vsega drugega ne bilo, in bi bila samo ljubezen, bi bilo ljudem pomagano, če bi le nje bilo dovolj! Vse plemenito v bistvu človekovem cvete v njenih sledih.

Najnevarnejš od vsega, kar zakriva megla sta dve babi: Kleveta in Laž.
Einar Hjoerleifsson: Premoč

I.

Naše stanovsko življenje je zgrajeno na osnovi neostvratne potrebe, ker je vendar vsakemu narodu treba kulture. Najrajši bi pa imeli šolo brez učiteljev, in sicer v prvi vrsti zato, da bi jih ne bilo treba plačevati. Ni stvari in naprave in ustanove pod solncem, da bi šel zanjo tako težko drobiž izpod palca, nego gre za učiteljske plače! Tako je bilo in tako je! Ne povemo čisto nič novega, ako trdimo, da je vse naše stanovsko življenje ena sama borba za kruh. Ta borba se je izražala v toliko jasnejših, odločnejših in samozavestnejših oblikah, kolikor bolj je pronicala v čuvstvo posameznika stanovska zavestnost in kolikor jačji je bil odpor proti utemeljenim zahtevam. Čim bolj so nas tepli in stradali, tem več odporne sile je bilo v nas! Številno prijateljev? V besedah jih je dosti, v dejanjih ubogo malo. Štej! Še začel nisi, pa si že končal! Ko bi sami sebi ne bili prijatelji, bi še drobtin ne imeli na obednih mizah, a našega ime-

na bi domovina ne poznala. Planili smo iz sebe ven, kakor rast plane iz semena, kadar porodna zrelost razžene oklep!

II.

Drugič pa bi šole najrajši imeli brez učiteljev, da bi zunaj po kmetih ne bilo konkurence, zakaj redko so sejani izven mest tisti, ki bi jih šteli med inteligenco. Do tega ali onega stanu se nagiblje neuko ljudstvo iz več vzrokov. Med temi vzroki ni najzadnjiš — strah! Iz tega izvira to, kar imenujemo: spoštovanje, naklonjenost, ljubezen, vdanost, disciplina. Kolikor bolj se obdaja kdo z bleskom in močjo, kolikor večji so njegovi vplivi navzdol in navzgor, na levo in desno, kolikor jačje so njegove zveze z mogočniki, oblastniki, z različnimi korporacijami in kancelijami, kolikor brezobzirnejši, samopašnejši, avtokratski, drznejši in brezčutnejši je kdo, kolikor večja in veljavnejša je njegova beseda in nasilnejša njegova roka, toliko večji je strah pred njim. In kolikor globlja in splošnejša je neukost in — kar je višja potencia neukosti — neumnost, toliko komednejše in dobičkanosnejše se da sedeti na gorkem in varnem njemu, ki rabi ljudskega strahu, da uveljavlja svojo moč. Da, na ljudskem strahu je zgrajeno prepričanje celih stanov in celih narodov, v tem strahu je utemeljena zgodovina njih sedanjosti in iz tega strahu se da sklepati na njih bodočnost v slabem pomenu te besede!

III.

Učiteljstvo ni dalo nikoli svojemu narodu vzroka in povoda, da bi se ga narod bal. Nikoli nismo hoteli z njegovo odvisnostjo in nesamostojnostjo zgraditi svoje veljave. Vedno smo hoteli, da pride narodu z izobrazbo poznanje samega sebe, da se na podlagi splošne izobrazbe razgibljejo njegove duševne sile in da se vsak sam, čvrsto stoječ na tem temelju, dvigne moralno in materialno, misli, sodi in sklepa s svojo glavo ter se popenja in popne na ono stališče, ki gre kulturnemu človeku. Vedno smo hoteli jakosti vsakega posameznika — hoteli smo v vsakem pogledu lepih in krepkih individualnosti, da se sestavi iz njih lepa in krepka

celota. To naše delo je bilo dar ljubezni do naroda, zato so nam vračali in nam vračajo ljubezen z ljubeznijo tam, koder je to spoznanje prodrlo v ljudstvo. Ni skoro kraja, kjer bi ne imeli takih, ki so že prožeti s tem spoznanjem, in takih, ki so nasprotniki vsemu, kar je v zvezi s šolo. Naše delo nam je dalo prve, naše delo nam premaga druge.

IV.

Nekrvave boje vojujmo z orožjem resnice! To, kar lepega živi v meni, hočem spraviti do veljave, četudi padem sam! Smrt pravičnikova je kakor seme, ki obrodi s tisočnimi plodovi, kadar pride čas. Ko bi Jan Hus ne zgorel na grmadi, bi danes ne živel nesmrtnega življenja v srcu vsega naroda! Orožje resnice ni zmagovito v prvem zamahu. Njegovo blesketanje seza v temno bodočnost, v daljne rodove naprej, ki na pepelu in grobovih borcev in junakov resnice ustvarjajo nove svetove, odpirajo vrlece novih nazorov, ki vro iz pravira vsega velikega in plemenitega in se zopet iztekaajo vanj nazaj — iz resnice v resnico! Ta obtok je našega notranjega življenja začetek in konec, tako spojen in zlit eden z drugim, da seza resnica iz večnosti v večnost, zato njej ni smrti, čeprav umirajo nje glasniki! Kjer pade eden, jih stoji deset drugih, in tako gre plamen iz srca v srce, od roda do roda...

V.

Če poveš lizunu, hinavcu, strahopetniku, samogoltniku prešestniku, izdajalcu, licemeru, farizeju in denunciantu, kaj je in kakšno ulje ustvarja na telesu naroda in kako kazi obraz človeštva, seže po orožju laži in klevete, pa izkuša zvaliti nate, kar mu teži nelepega in neokusnega črno dušo! Da, kar je zla na tem ubogem svetu, vsemu je vir laž in kleveta, kakor je vsemu lepemu, dobremu in plemenitemu vir resnice in pravica! Ali mislite, da bi kdaj pribili Kristusa na križ, ko bi ne bilo laži in klevete?! In mislite li, da bi se danes vračali prognanci iz Sibirijske, ko bi ne bilo laži in klevete?! In mislite morda, da bi kdaj padal bič po naših plečih, ko bi ne bilo laži in klevete?! Ali pa

mogoče mislite, da bi nas krmili s kame-njem in bičali s škorpionci, ko bi ne bilo laži in klevete?! Mi mislimo, da bi niti en člen ne padel iz verige na obsojenčevih rokah in da bi se niti ena solza trpljenja, boleti in muke ne posušila, ako bi ne bilo resnice in pravice! Nobena zmaga ni nič drugega nego poraz laži in klevete. Tako je bilo, je in ostane!

VI.

Najtežje je trpeti krivico, nezasluženo kazen! Krivica je odznak podlih duš! In ni sredstva, ki bi bilo dovolj uma-zano, da bi se ga ne poslužila podla duša. Kdor išče samega sebe, ne more biti drugačen nego grd in slab. Če rabi tvojega hrbta, da se dvigne kvišku, pa te podere na tla in stopi na tvoj hrbet. Če uniči tvojo eksistenco in eksistenco tistih, ki žive ob tvojem delu, kaj to njemu mari! Podla duša ne pozna nikogar in ničesar razen sebe in nenasitnega svojega žrela! Saj veste, kdo je bil Efiat. In Juda Iskariot. In Simon Drmačič. In tako dalje vse do današnjih dni... Pa kaj ime, kaj posameznik. Ampak Efiat do Efiata, Iskariot do Iskariota, Drmačič do Drmačiča — to je zlo, to je kužna bolezen, to je sistem, ki razkruja narodovo zdravje. Temu nasproti stojimo učitelji, poborniki resnice in pravice, kakor angel pred paradizem in ne dajmo strupeni kači, da se priplazi v narodovo dušo! Ako pa je tam, izženimo jo iz nje z mečem resnice in pravice!

VII.

Kar smo storili svojemu narodu do-brega, to je bilo storjeno iz ljubezni do njega. Malokdo in malokaj je pospeševal in pospeševalo naše delo. Najhujša ovira je bila vedno ta, da je bilo treba dolgoletnih bojev na vsak grižljaj kruha. Prvi in glavni pogoj vsaki eksistenci še danes ni dan slovenskemu učiteljstvu. E-notnost je bila v enem delu naših zahtev, a prihajal je do zmage drugi del, ki je bil prvemu nasproten.

LISTEK

I. glasbeno-dramatični večer.

(Repriza v deželtnem gledališču dne 26. aprila 1917.)

V četrtek so ponovili prvi glasbeno-dramatični večer z nekoliko skrajšanim vzporedom, pri nabito polnem gledališču. Ljudje v resnici hrepené po nečem višjem kot jim nudi kinematograf, vsak želi zabave in razvedrila, da vsaj za par ur pozabi nadloge in težave današnjih dni. Vstopnice so tudi za drugi večer z mrzlično naglostjo kupili in domnevam, da bo pri nadaljnjih priredbah prav tako.

O posameznih točkah vzporeda sem zadnjič natančneje poročal. Gospa Perslova je tudi topot zaslužila, da jo pohvalim. V Hudovernikovi »V celici« (za bas pisani) je zlasti v zadnjem delu pela pristrčno stavek: »Le romaj, romaj«.... Odlično je prednašala R. Straussovo »Ljubav« in pela v dvo-spevu Ant. Dvořaka »Tolažba« z g.

Cilko Otahalovo. Ta nam je sama podala dve koloraturni ariji: L. Meyer-beerov »Ples senc« iz opere »Dinorah« in arijo iz Maillartove opere »Puščavnikov zvonček, obe s priznanim rutino. Mene bi izredno veselilo, če bi prihodnjič solistinje ali solisti izbrali točke v bogati zakladnici slov. samospevov. Iz-bire je mnogo. Ne zamejutimo tujega, go-jimo pa tudi domačo literaturo in jo pokažimo ravno sedaj, ko vemo, da je do-bršen del poslušalcev — tujcev, ki nas sodijo večinoma po tem, da nimamo slo-venškega gledališča v Ljubljani!

Nastopil je tudi moški zbor. Zvenel pa ni tako čisto kot prvič. II. basi so iz-datni in močni, I. tenori dobro zastopani, II. tenor in I. bas nekoliko šibkejša. V prvem delu pesmice »Je pa davi slan-ca pala« je bil II. tenor polnozvočen, krasen. Tako negujmo melodijo! V pesni-cah »Ojta mlinar« in »Moja kosa je križavna« je bil pa II. tenor ob-čutno prenizek in je neljubo kazil harmo-nijo. O prednašanju in harmonizaciji teh pesmi sem zadnjič povedal svoje mnenje. Premalo melodije — preveč pavz! Nikdar še nisem slišal, da bi se fantje, če pojo na-rodno pesem za vsako drugo besedo na dolgo in široko oddihavali. In harmoniza-

cija? Passus v pesmi »Kaj pa ti pobič«: pa plavat ne znaš bi v umetnem zboru briljiral, dočim je v narodni pesmi smešen! Mislim in sem o tem trdno pre-pričan, da se da slovenska narodna pe-sem v čisto preprosti harmonizaciji, s pri-mernim prednašanjem in poglobitjivo v besedilo izborni izvajati tudi na koncert-nem odru. Ne kitimo narodne pesmi s pa-voim perjem, pokažimo tako kakoršna je, seveda v lepi obliki in v lepi prednašbi. Garantiram efekt! Narodna pesem naj ostane narodna, umetna naj bo umetna! Umetni harmonični okreti ukujejo na-rodno pesem v spone, iz katerih gledata le narodna melodija in besedilo. Pa še nekaj! Pri prednašanju narodnih pesmic naj bo najbolj zaseden II. tenor, če treba pomnožen z visokim baritonistom, da pri-de vodilna melodija do veljave, ker so ostali trije glasovi kot spremljevanje itak podrejenega pomena.

Moški zbor in g. dirigent Lavoslav Pahor so se pošteno trudili za svoj na-stop in zaslužijo zato pohvalo. Naj vztra-jajo tudi v bodoče! Moje opazke, napi-sane bona fide in z najboljšim namenom naj jih ne vstraše. Pridno naprej, da bo prihodnji nastop v izbiri točk in njih pred-našanju vzoren!

Večer je zaključila enodejanka »Ma-ska satana«, ki je nudila osobito g. Zvo-narjevi in g. Skrbinskiu dovolj pri-like, da sta utrdila svoj renomé.

Prihodnji glasbeno-dramatični večer bo 4. maja t. l.

Zorko Prelovec.

Kako naj pišemo in izgovarjamo ime naše cesarice.

Ime naše cesarice se piše v našem slo-venskem in sploh slovanskem časopisju na dvojen način, namreč »Zita« in »Cita«, in prav tako se tudi izgovarja na dvojen način. Očividno se pa večina našega ča-sopisja nagiba na pisavo »Cita« s prav ta-kimi izgovorom, ki tudi odgovarja nem-škemu izgovoru črke »z«, namreč trdo, kot naš »c«. Nemci namreč pišejo ime na-še cesarice — »Zita«.

V našem listu smo pisali ime naše ce-sarice vedno po italijanskem načinu, nam-reč »Zita«, kateremu odgovarja tudi nem-ška pisava, dočim pa nemški izgovor

bo v zavesti storjene dolžnosti nasproti narodu in domovini prav cenil svojo važnost in prav obračal svoje zmožnosti. Z bogastvom svoje ljubezni bo lepšal življenje bratom in sestram, ki pojdejo za njim!

Vojna.

NOVA PREBIRANJA.

Objavljen je bil pozivni razglas T, ki pozivlja na novo prebiranje črnovojne zavezance rojstvenih letnikov 1871, do všteti 1897., da se dožene, ali so sposobni za črnovojno službo z orožjem. Na prebiranje morajo priti načeloma vsi v teh letih rojeni črnovojni zavezanci (avstrijski in ogrski državljani ter tudi tisti, ki ne morejo dokazati inozemskega državljanstva) brez ozira na to, ali so bili že doslej zavezani priti na prebiranje, oziroma ali so izpolnili svojo dolžnost priti na prebiranje, in zlasti tudi tedaj, ako so bili morda že na kakem prejšnjem prebiranju spoznani, da so sposobni za črnovojno službo z orožjem, pri prezentaciji ali pozneje pa so bili zopet puščeni na dopust, ker niso bili sposobni; razentega se hkratu tudi izmed rojstvenih letnikov 1893, do všteti 1867, pozivljajo na posebno prebiranje vsi tisti, ki so bili zaradi tega izvezeti od dosedanjih prebiranj, ker so se na njih poprej našle hibe ki delajo človeka za vsako službo nesposobnega in so bili zaradi tega ali izbrisani v nabornem seznamu ali se jim je sicer podelila črnovojna oprostila izkaznica ali (črnovojna) doslužnica ali so imeli pravico zahtevati tako listino, oziroma so bili kakor gažisti odpuščeni (izbrisani v razvidnosti.) Izvezti od dolžnosti priti na prebiranje so iz obeh teh skupin: 1. tisti, ki tačas itak že pripadajo aktivni vojaški zvezi kakor črnovojni zavezanci, všteti ude c. kr. strelšč na Tirolskem in Predarlsem (vpisani strelci); ude drugih, črni vojski zvezanih korporacij pa morajo priti na prebiranje; 2. tisti, ki so še tačasno veljavno odvezani črnovojne službe; 3. vojaški gažisti v pokoju in v razmerju izven službe (uvrščeni v činovni razred); 4. tisti, ki so šele po 30. dnevu novembra 1916. l. potom vnovičnega zdravstvenega pregleda (ali poprekušnje) ali bili odpuščeni iz skupne vojne moči, deželne brambe ali orožništva ali kakor črnovojni zavezanci bili puščeni na dopust ali bili odpuščeni; 6. posebno izmed tistih, ki so rojeni v letu 1867., tudi še tisti, ki so na podstavi § 20 vojnega zakona iz leta 1868. pred dovršitvijo 19. leta svoje starosti prostovoljno vstopili v skupno vojno moč; 7. končno vsi tisti, ki očitno niso sposobni za črnovojno službo z orožjem (to so taki, ki nimajo ene noge ali ene roke, ki so oslepli na obeh očeh, gluho, bebasti, sodno proglašeni za blazne, umobolne ali slaboumne ali ki imajo drugačne duševne bolezni), ako je o dotični hibi, oziroma boleznih na prebiranju predložen primeren dokaz. Božjastni morajo priti na prebiranje; dokaze o njihovi bolezni je predložiti najdalje do prebiranja. Izvršitev prebiranja. Komisije za prebiranje črne vojske bodo uradovale v času od 17. maja do 14. junija 1917. Kraj, dan in ura uradovanja teh komisij se razglasi s posebno objavo.

Dodatek. Ker je zgorajšnji poklicni razglas »T« v nekaterih točkah nejasen, je na svojo izrecno zahtevo prejela »Edinost« v pojasnilo nejasnih določil od uradne strani sledeče obvestilo: Glede poklicnega razglasa, izdanega 18. m. m. s katerim se kličejo na posebno prebiranje

(majhen otrok, otroček), »cittello« (isto), »cittola« (majhna deklica), »cittolesco« (otročji) itd.

Poleg »zito«, »zita« (»citto, citta«) pa prevladuje tretja sorodna oblika: »zittello, zittella« (»zittello, zittella«), kar pomenja tudi dečka, deklico. Pri tej besedi pa je izgovor drugačen. Začetnica »z« se namreč izgovarja ostro, kot na primer pri »zio« (slovenski »c«). Tu pač nastaja vprašanje, zakaj naj se ravno »zita« (»zito«) izgovarja mehko, »zittella« (»zittella«) pa ostro? Kako je to prišlo?

Ta pojav se da pač pojasniti na tale način: Predvsem se pač sme predpostavljati, da obe obliki dovajate k »citto« (»citta«). Pod dvojnimi vplivom je nastalo potem »zito, zita« in »zittello, zittella« (»zittello, zittella«). Prva oblika se zadovoljuje z enim »t«, da ne bi se zamenjavala z besedo »zitto« (»tiho!«); istemu namenu rabi tudi mehki izgovor začetnice »z«, kajti pri »zitto« (»tiho!«) se mora »z« izgovarjati ostro.

Mečja, preprostejša oblika (»zito«) »Zita« je ostala sama v sebi neizpremenjena še prav posebej zato, ker se je uporabljala ravno izključno le kot lastno ime in se je pozabil prvotni pomen, da, celo pravi izvor.

letniki 1893 do 1867, je naš list z ozirom na to, da je bil uradni poklicni razglas v marsičem dvoumen, objavil dvakrat pojasnilo, naslanjajoče se na obstoječi brambni zakon, z izrecno pripombo, da je nujno potrebno tozadevno uradno pojasnilo glede dotičnih, ki so prejeli doslužnice v času vojne, tiste, ki so zadostili mobilizacijskemu povelju, ali pa so po poznejših prebiranjih odrinili v vojaško službo, in so potem na podlagi izreka kake superarbitracijske komisije, da so zaradi hib nesposobni za vsako črnovojniško službo, bili oproščeni črnovojniške službe. Na naše javno vprašanje, kako naj se umeva stvar, smo prejeli sedaj od c. kr. namestništvenga svetnika v Trstu naslednje uradno pojasnilo:

Trst, dne 29. aprila 1917.

Mob. št. 338/4—17.

Nanašaje se na poklicni razglas »T« 18. 4. 1917 o posebnem prebiranju črnovojnih obvezancev rojstnih letnikov 1893 do všteta 1867, kateri so bili dosedanjih prebiranj oproščeni, ker so bili poprej radi pogreškov spoznani za vsako službo nesposobnim in bili vsled tega izbrisani v nabornem izkazu ali pa so prejeli katero drugo oprostilo izkaznico črnovojniške službe ali odhodnico (Abschied) ali pa so imeli pravico do kake take listine, oziroma so bili odpuščeni kot gažisti, se daje na splošno znanje, da so oproščene obveznosti priti k prebiranju samo one osebe, katere so bile v smislu 5. točke omenjenega poklicnega razglasa šele po 30. novembru 1916 potom superarbitriranja (preskuševanja) odpuščene, odslovljene ali da so prejele take listine.

Vsi drugi morajo priti k prebiranju črnovojnikov.

V kolikor se tiče določenega roka (30. novembra 1916) je merodajen datum dotične končnoveljavne odločitve, ne pa datum izdane listine, ki je zaznamovan ob nje sklepu. Dr. Fabrizi, l. r.

ZAKAJ SE VRŠI GENERALNA KONTROLA OPROŠČENCEV?

O tem poročajo s podučene strani Vojške oblasti hočejo dobiti pregledno sliko vseh oproščencev. Mlajši sposobni oproščenci bodo poklicani v vojaško službo, v kolikor niso neobhodno nenadomestljivi. Vojške oblasti smatrajo, da bo mogoče, mnogo za vojaško službo sposobnih oproščencev nadomestiti z invalidi in z manj sposobnimi vojaki. V to svrhu zbira vojaška oblast tudi manj sposobne vojake-rokodelce in pripadnike drugih važnih poklicev v posebnih oddelkih, iz katerih bo odkazala v nujnih slučajih delavce, oziroma pomožne sile civilnim delavnicam in obratom. Za take pomožne sile se lahko že sedaj prosi.

ZA VOJAŠKE DOMOVE.

Slovenski odbor na Kranjskem za vojaške domove, Deželni dvorec, Ljubljana, je izdal naslednji oklic: »Po želji in naročilu Njegovega Veličanstva so se začeli snovati po celi Avstriji vojaški domovi. V teh domovih najdejo vojaki v prostih urah udobnosti prijateljske družbe in zabave, tukaj dobi vojak primerne berila, dobi domače liste, tukaj se sestane v prostih časih s svojimi ožjimi rojaki, skratka, tak vojaški dom mu nudi v tujini kosček domače zemlje. Da pripravimo tudi našim domačim vojakom v tujini po težkem delu nekoliko razvedrila, da jim zopet pokažemo, da nismo nanje pozabili, se je ustanovil v Ljubljani

Pri besedi »zittella« (»zittella«) se je raba razširila tako zelo po vsem poluotoku, da se ni čuditi razliki v izgovoru, posebno še zato ne, ker se je popolnoma pozabil izvor in sorodnost z »zito«.

V razvoju jezikov se pač pogostoma dogaja, da zakon analogije prekorači svoje meje in podtika kaki besedi popolnoma drug izvor, kot pa ga ima beseda v resnici.

Tako gospod Giacomelli.

Posebej pa smo bili opozorjeni še na to, da se je beseda »zita« v pomenu »deklica, dekle« uporabljala zlasti za dekleta ki služijo kot se tudi dandanes v italijanski uporablja pogostoma namesto »serva« (služkinja, dekla) naravnost samo »ragazza« (deklica, dekle). In svetnica Zita, po kateri ima naša cesarica svoje ime, je bila dekla in jo še dandanes časte kot zaščitnico služkega ženstva. In če po italijanskem izgovoru pristno italijanskega imena pišemo in izgovarjamo v slovenščini to ime **Zita**, mislimo, da bodo zadovoljni tudi naši čitatelji, da smo tako končno rešili vprašanje, kako naj se v slovenščini piše in izgovarja ime naše cesarice.

Po »Edinosti«.

»Slovenski odbor za vojaške domove«, ki bo povsod, koder se nahajajo domači oddelki, ustanovil tak vojaški dom. Kranjska dežela se je že izjavila, da ustanovi štiri vojaške domove za naše vojake na fronti, in sicer z imeni: »Triglav«, »Sava«, »Nanos« in »Kranjski dom«. Vsakdo, ki ustanovi vojaški dom, bodisi zasebnik, občina ali župnija, ima pravico, da tudi določi vojaški oddelek in da da vojaškemu domu ime. Stroški takega doma so 700 do 1000 K, ker velik del oprave oskrbi vojno-pomožni urad na Dunaju. Do vsakega, ki želi, da se našim junakom v tujini olajša njih težavna služba, se obrača podpisani odbor s prošnjo, da daruje za vojaške domove primerne knjige ali pa z denarjem prispeva k ustanovitvi vojaških domov. Za speljavo akcije se je ustanovil poseben delavni odbor, ki mu načeluje deželni odbornik kanonik msgr. dr. Lampe. — Slovenski odbor na Kranjskem za vojaške domove. Dr. Šušteršič, deželni glavar, predsednik. Dr. Jeglič, knez in škof. Dr. Tavčar, župan deželnega stolnega mesta Ljubljane, podpredsednik. Anton Belec, načelnik Kmečke županske zveze; Ivan Cadež, mestni katehet; Karel Dermastija, vodja Slovenske trgovske šole; Andrej Kalan, prelat in stolni kanonik; Ivan Knez, predsednik trgovske in obrtne zbornice; Ivan Kregar, predsednik Obitno pospeševalnega zavoda; dr. Evgen Lampe, deželni odbornik; dr. Vladislav Pegan, deželni odbornik; cesarski svetnik Gustav Pirc, generalni ravnatelj c. kr. kmetijske družbe; Karel Pollak st., predsednik Kranjske deželne banke; Iv. Samec, predsednik trgovskega gremija; Josip Šiška, stolni kanonik; Ivan Štefe, urednik; dr. Karel Triller, deželni odbornik in podžupan ljubljanski; Matija Zamida, ravnatelj deželnih uradov.

JEKLEN SLOVENSKI ROJ.

(Pesem slovenskih vojakov.)

Junaško srce, vojna kri slovenski smo vojaki mi, še tako kremenit sovrag, pred nami mora bežat' vsak, kam dragi dom pokliče nas, je branit mesto ali vas: nevstrašno mi gremo v boj — jeklen slovenski roj!

Ako trobenta kliče nas, da tu je ofenzive čas, to pravo nam veselje da, s ponosom srce nam navda, ko jeklo kuje, grom grmi, z jekleno točo nas kropi: kot val — naprej — dravimo v boj — jeklen slovenski roj!

Krvava bitka se prične, dom ljubi, mislimo na te, oj hišica očetova, vsi dragi, vaška lipica, pozdrav iskreni plava k vam, roko še v duhu vam podam, za vas kot levi gremo v boj — jeklen slovenski roj!

Če tudi smrt nas doleti — kaj maramo jnnaki mi, umreti treba tu al' tam, ni č' a to premišljat nam, za dragi dom prelito kri, nebo in zemlja proslavi, — naprej za domovino v boj — jeklen slovenski roj!

Če pa nakloni nam nebo, srečno da pridemo domov: oj hišica očetova, otroci, žena, mamica, naše srce še bolj gorko doma za vas nam bilo bo, zato za dom do zmage v boj — jeklen slovenski roj!

Špartanci smo slovenski mi, jnnastvo naše naj slovi, od svinčenk solnce če stemni: slovenski roj kot zid stoji, smrt — če se nas dotika že: roj naš se ne umika se, glej, — cesar Karel — to je tvoj — jeklen slovenski roj!

Josip Čonč.

DOZDAJNI STROŠKI SVETOVNE VOJNE.

Če bi živel danes grof Montecuccoli, ki je pred 300 leti dejal, da je za vojno treba »prvič denarja, drugič denarja in tretjič zopet denarja«, bi svojemu izreku gotovo dal drugo, ostrejšo obliko. — Tudi Ben Akiba bi svoje mnenje moral popraviti, zakaj tudi njemu se o pravičnih vstotah, katere požira moderna vojna, niti od daleč ni sanjalo. Že od početka so bili stroški svetovne vojne brez primere. Prilico 2½ leta je minilo, odkar je svetovni požar izbruhnil, in še vedno divja ne z manjšo, ampak vedno z večjo silo. Navadno se škoda vsled požara pre-

VIII.

Po vojni bo drugače. Silni preobrat na Ruskem, velikonočna poslanica nemškega cesarja, oficialne zaobljube v naši državi, da se notranja preuredba naše domovine ne izvrši brez sklepanja in brez sodelovanja ljudskih zastopnikov, nam pričajo, da je demokratska misel osvojila vse sloje vseh narodov in da kot najsijajnejša pridobitev sedanje strašne vojne ustvari človeštvu nove pogoje za novo življenje. Zgodovina pa začne ob zmági demokratske misli pisati novo poglavje: Človeštvo v ogledalu svoje duše! — Ker smo mi, kolikor nas stoji za tem svojim glasilom in kolikor nas je združenih v svoji »Zavezi«, vedno delovali po načelih narodnosti, demokratizma in naprednosti, smo s tem dokazali, da smo imeli oči uprte v daljavo, da smo torej ravnali prav! Kri, kipeča iz nešteti ran, podpisuje izpričevalo naše stanovske in kulturne zrelosti! —

IX.

Narodna kultura v najširšem pomenu te besede je bistvo in jedro, izraz in slika narodove moči, tvorne sile in veličine. Edino demokratska misel je faktor, ki razsipa iskre prosvete z radodarnimi in pravičnimi rokami v najskritejše kote, v mrz in temo, kamor še ni šnil žarček vede in omike! In vsi tisti veljavni možje, ki hočejo z ozirom na dogodke izven naših državnih mej in z ozirom na položaj v teh mejah doseči demokracizacijo naših javnih zastopov in revizijo ustave v smislu samouprave (avtonomije) narodov, imajo v mislih najnujnejše vprašanje, ki drži naravnost do uveljavljenja narodne in socialne pravičnosti v državi, ki bodi vsem svojim narodom enako dobra in enako pravična domovina! Takrat se dobojuje naš boj za kruh sam ob sebi, in svoje sile, ki smo jih izčrpavali v tem boju, poklonimo vse domu, boreč se za njegove kulturne interese!

X.

In kar storimo v bodočnosti svojemu narodu dobrega mi in tisti, ki pridejo za nami, to bo storjeno iz ljubezni do njega! O uspehih dela ljubezni ne smemo dvomiti, ker bodo dani vsi pogoji, da zdravo drevo rodi zdrav sad. Zato se ne bojimo bodočnosti, ampak hrepenimo po njej! Kdor hoče delati za srečo skupnosti in celote, ta se ne bo odmikal od resnega dela, ne bo iskal sebe in svoje koristi, ampak

»Cita« ne odgovarja italijanskemu izgovoru, ki je pač za italijansko ime edino merodajen. Da pridemo stvari do dna, smo se obrnili na priznanega tržaškega italijanskega publicista in poznavalca italijanskega jezika, urednika uradnega lista »Osservatore Triestino« gospoda G. Giacomellija, ki pojasnjuje ime tako-le:

»Zita« je pristno toskansko dekliško ime, ki se izgovarja z mehkim »z« (ki popolnoma odgovarja slovenskemu »z«).

Če zasledujemo besedo po krajevem jeziku v različnih toskanskih mestih, kot v Sieni, Pistoji, Arezzu, Livornu, nahajamo naslednje pojave:

Prvič ne nahajamo samo besede »zita«, temveč tudi »zito« in sicer predvsem kot pridevnik s pomenom: čist, nedolžen, neomadeževan, odkoder se je razvil potem pojem detinstva. »Zito« bi potemtakem pomenjal dečka, »zita« pa deklico.

Obe ti obliki pa nekateri izvajajo tudi od druge, drugače se glaseče oblike, ki je deloma še vedno v rabi in ima celo več pomanjševalk, zopet drugi pa ju smatrajo za vzporednici te drugače se glaseče oblike. Ta oblika je »citto« (čist, nedolžen, neomadeževan in obenem »otrok«; izgovor ital. »ci« je enak slov. »či«, ki se nahaja tudi v pomanjševalkah »cittino«

ceni, ko požar ugasne, pri sedajnem svetovnem požaru pa se moramo s povzročeno škodo baviti že sedaj in si v številnih predložitih, kako ogromne so poleg nadomestnih izgub na človeških življenjih in idejnih dobrinah materialne izgube te vojne. Pri preračunavanju dozdajnih stroškov nam služijo kot pripomočki dozdajna vojna posojila raznih držav ter izjave vlad glede obsega vojnih stroškov. Iz vsega tega se da sklepati, da se je potrosilo v 30 vojnih mesecih prilično 300 milijard mark. Ogromnost in vrednost te vsote težko pojмимо, zakaj računanje s takimi številkami je bilo pred vojno privilegij nekaterih finančnikov in poklicnih matematikov, in samo ti ljudje so popolnoma pojмили obseg takih števil. V vojni pa so tudi široke mase dobile vsaj mali pojem o vsebini in veličini ene milijarde. Gotovo je, da beseda »milijarda« še nikdar ni bila tako pogosto izgovorjena tudi v nižjih slojih, nego v sedajni vojni, in brez dvoma je, da je izginil ob enem tudi »respekt« pred milijardo. Morda se ta respekt zopet nekoliko povzdigne, če objavimo sledeče primere: 1 milijarda je 1000 milijonov, torej znašajo dozdajni vojni dolgovi 300.000 milijonov = 300.000.000.000 mark. Lažje bomo to število razumeli, če preračunamo vojne stroške na manjšo dobo. V enem mesecu znašajo vojni stroški 10 milijard mark, na dan 333½ milijona mark. Večina teh stroškov odpade na naše sovražnike (dve tretjini), in le ena tretjina na centralne sile. Centralne sile so torej imele do sled v 30 mesecih vojne 100 milijard vojnih stroškov.

Ogromnost dozdajnih stroškov nam bo še jasnejša, če jih primerjamo s stroški prejšnjih vojn. Ko je leta 1871. Francoska imela plačati Nemčiji vojno odškodnino 5 milijard frankov, svet ni mogel pojmiti, ali se bo taka vsota sploh mogla dobiti. Kako majhna se nam zdi danes ta vsota! Zakaj ž njo bi se danes pokrili komaj stroški 12 dni svetovne vojne.

Primerjanje s stroški prejšnjih vojn nam še bolj jasno pokaže, da moramo danes računati s popolnoma drugimi pojmi nego poprej. Nemško-francoska vojna je n. pr. trajala do premirja 245 dni. Čisti vojni stroški na obeh straneh (ne vračunši podpore, rente itd.) so znašali skupno 3 milijarde mark, t. j. toliko, kolikor se danes porabi v 9 dneh. V burski vojni, ki je trajala 963 dni, so znašali vojni stroški Angleške 4 tretjine milijarde mark, t. j. prilično toliko, kakor danes vojni stroški za 13 dni. Samo Angleška porabi danes v enem mesecu prilično toliko, kakor v celji burski vojni, ki je trajala 2¾ leta. Za rusko-japonsko vojno, ki je trajala 550 dni, so izračunani čisti vojni stroški Rusije na 2:87 milijarde mark, na japonski strani 2:42 milijarde mark, torej skupno na 5:29 milijarde mark, toliko, kakor današnja svetovna vojna požre v 16 dneh. Iz vsega tega je razvidno, da se je vojevanje tekom časa silno podražilo.

Nadaljne merilo za orjaški obseg dozdajnih v svetovni vojni nastalih vojnih bremen nam daje narodno premoženje posameznih držav. Cenitve nemškega imetja (zemljišča, hiše, tovarne, prometne naprave, rudniki, inozemski vrednostni papirji itd.) se gibljejo med 330 do 390 milijard mark. Angleško narodno imetje brez kolonij je z uradnega mesta bilo označeno s 330 milijardami, francosko se računa na 200 do 360 milijard mark. Z drugimi besedami: svetovna vojna je že požrla znesek, ki je dosegel višino narodnega imetja Nemčije oziroma Anglije (brez kolonij) ter prekoračil narodno imetje Francoske. Vojna pa še ni končana, boj traja naprej, stroški rastejo in obenem raste zadolževanje. Do katere orjaške višine bo vsota končno narasla? Ljudska pamet tega danes ne more niti slutiti!

Po »G. P.«

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ« IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Anton Kuhar, učitelj v Trbovljah nabral na glasbenem večeru, 63 K; L. Jelenc, učitelj v Ljubljani, 4 K; Ivan Pollak, nadučitelj v Št. Vidu pri Zatičini, 4 K; Jos. Brinar, ravnatelj meščanske šole v Postojni, 10 K; Franc Lavtižar, c. kr. okrajni šolski nadzornik v Ljubljani, 10 K; prebitek predstave šolske mladine pod vodstvom učiteljskega v Žalni pri Višnji gori, 156 K; skupaj 247 K.

V zadnji številki izkazanih K 270.573.78
Danes izkazanih » 247.—

Doslej nabranih . . . K 270.820.78

SREDNJE ŠOLE.

Učiteljski zbor c. kr. višje realke v Idriji mesečni prispevek 23 K 09 vin.; dr. Levičnik, c. kr. gimn. profesor v Ljubljani,

ni, 20 K; dr. Josip Marinko, c. kr. gimn. prof. v p. v Mavčičah, 20 K; Rudolf Grošelj, c. kr. profesor v Ljubljani, 10 K; J. Malner, c. kr. prof. v Kranju, 10 K; skupaj 83 K 09 vin.

Doslej izkazanih . . . K 46.817.98
Danes izkazanih » 83.09
Skupaj . . . K 46.901.07

DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Glasom izkazov v »Učit. Tovarišu«:
Za »Rdeči križ« itd. . . K 270.820.78
III. vojno posojilo . . . » 278.848.69
IV. vojno posojilo . . . » 2.761.038.—
V. vojno posojilo . . . » 7.446.257.—
Srednje šole . . . » 46.901.07
Končna vsota . . . K 10.803.865.54

God cesarice Zite.

Danes teden dne 27. aprila t. l. je bil vesel in pomenljiv praznik za našo šolsko mladino. Ta dan je praznovala naša mlajša cesarica Zita prvič svoj god, kar jo diči cesarska krona. Od vseh strani naše slovenske zemlje prihajajo poročila, s kolikim navdušenjem je praznovala naša šolska mladina s svojim učiteljskim ta veseli patriotični praznik. Po slovesni cerkveni službi božji se je zbrala mladina v šolskih prostorih, ki so bili v ta namen z zelenjem lepo okrašeni. Tu se je vršila šolska slavnost. Z velikim navdušenjem je prepevala mladina razne patriotične pesmi in deklamovala navdušujoče sestavke, vmes so pa sledili govori, v katerih se je mladini pojasnjeval pomen današnjega slavlja. Slavnost je zaključila »Cesarska pesem«, od katere se je po preteku 18 let zopet pela peta kitica. Z gromovitimi živio-klici presvetli cesarici so sklenili lepo uspele prireditve. Iz mehkih src nedolžne mladine so kipele proti nebu vzkliki: Bog ohrani, Bog blagoslovi našo vladarico, milo cesarico Zito! V znak veselega dne so vihrale s šolskih poslopij cesarske in narodne zastave.

Učiteljska društva in vojna.

Za našo organizacijo so nastopili težki, žalostni časi. Mnogo Zavezinega učiteljskega je vpoklicanega ter opravlja ali v zaledju ali na fronti v strelskih jarkih vojno službo. Vrši se prebiranje in tako se množi tudi število učiteljev vojakov. V nekaterih učiteljskih društvih je več nego polovica društvenikov pod orožjem, med temi marsikateri član društvenege odbora. Vpoklicane učitelje nadomeščajo učiteljice, a te ne pristopajo društvom, ker so v okraju samo od danes do jutri, ali pa tudi iz kakega drugega vzroka. Najhujše se godi učiteljski organizaciji na Goriškem. Učiteljsko društvo za goriško okolico, najmočnejše Zavezino društvo s približno 100 člani, je razkropljeno na vse strani. Hudo se godi tudi tolimskemu in sežanskemu učiteljskemu društvu. Gotovo pa je v interesu mobiliziranih učiteljev, kakor tudi v interesu organizacije, da se učitelji vojaki ne izbrišejo iz društva in ostanejo še dalje člani organizacije. Večina učiteljskih društev nima premoženja, zato se mora plačevati članarina, tudi odlog se ne more dovoliti. Nekatera društva puste vse vnevar: ne brigajo se za člane, ki so ostali doma, ne za one, ki nosijo vojaško suknjo. Vse delo je prenehalo. Kako naj se temu odpomožemo? Na delo, nujno delo morajo vsaj oni društveniki, ki so ostali doma. Ti morajo vsaj deloma oživiti društveno življenje in skrbeti za to, da ostanejo tudi učitelji vojaki zvesti svojemu društvu. Vprašanje je, kdo naj plačuje za nje društvene prispevke, ako nima društvo nikakršnega premoženja. Nevpoklicani učitelji so po večini družinski očetje, ki trpe pomanjkanje na vsem in stradajo sami in njih rodovine. Seveda bi bilo prav lepo in kolegično, ko bi mogli društveniki, ki so ostali doma vsaj v tem pogledu pomagati svojim hbrim tovarišem. Toda vsota bi se podvojila, potrojila in to bi bilo za večino občutna žrtev, in to tem občutnejša, ker ne vemo, koliko časa bodo trajale te razmere. Nikakor se pa ne smejo mobilizirani učitelji izbrisati iz društva.

Majhnim društvom in onim, ki nimajo premoženja, svetujemo, da naj oprostite članarino one vpoklicane tovariše, ki so jim ustavili plačo, a iz društva naj jih ne izbrišejo, ako so bili društveni člani pred vpoklicem. Oni učitelji pa, ki niso na bojnem polju in dobivajo svojo polno plačo, naj redno plačujejo članarino. Oni učitelji vojaki pa, ki so na bojnem polju, naj jih društvo oprostí plačevanja članarine, ali

pa dovoli odlog, da plačajo zaostanke po vojni. Nihče naj se pa ne izbriše iz društvenega imenika. Zato naj nevpoklicani učitelji vestno in z vso natančnostjo izpolnujejo dolžnosti napram svoji organizaciji tudi v slučaju, da bi se zahtevala od njih večja požrtvovalnost, kajti vojna je, in v teh težkih in resnih časih mora biti vsakdo pripravljen, da po možnosti podpira stanovsko organizacijo in s tem posreduje svoje hrabro boreče se tovariše. Zvestoba za zvesto mora biti naše geslo. Združimo se tesno in vstrajajmo, da pridejo lepši in veselejši dnevi. Kdor je zvest svoji stanovski organizaciji, živi v prijetni zavesti, da koristi sebi, svojemu sobratu, občemu napredku in da bo prejel za to svojo zvestobo zaslužno plačilo.

Naše organizacije tudi ne smejo pozabiti članov, ki so ostali v zaledju. Tudi te tarejo in stiskajo hude nadloge. Za nesramno visoke in sto in stokrat pretirane cene ne dobe najpotrebnejših živil in ne kuriva. Staro obleko in obuvalo so ponosili in strgali, nove ne dobe, pa tudi kupiti ne morejo. Tu naj poseže vmes organizacija in marsikaj bi se dalo doseči. V tem pogledu naj nam bodo v zgled uradniške in druge slične organizacije. Te so v stiku z aprovizacijskimi odbori in drugimi korporacijami ter izposlujejo, da člani sploh dobe življenske potrebščine, pa tudi cenejše in boljše. Pri nas se za to nihče ne gane. Ne znali bi imenovati društva, ki bi bilo storilo le en korak in napisalo le eno črko v ta namen. Brez navodil in pravega cilja tavajo člani temni bodočnosti nasproti. Za to na noge, društveni odbori! Ne držite rok križem in po brigajte se tudi za svoje člane. Stopite v stik z aprovizacijskimi odbori, potrkajte pri deželnih odborih in drugih tozadevnih korporacijah. Če skrbe za manj potrebne, morajo slušati tudi vas. Saj ne prosite za se, temveč za ves stan. Če ne poskusite in ne storite vsega, kar je tu sploh storiti mogoče, bodemo v prihodnji zimi sedeli v mrzli, ne razsvetljeni sobi in stopali v malo dostojni opravi pred šolsko mladino, če bo sploh še toliko fizične moči v nas. D.

Naše učiteljsvo v sedanjí vojni.

Zadnjič smo kratko načrtali delovanje in trpljenje našega vrliga ženstva v tej strašni svetovni žaloigri. Ne bodimo preskromni in obrnimo pogled tudi malo na se. Učitelj prednjači, bodri in junači v orjaškem boju za domovino tako pred sovražnikom v bojni črti kakor tudi doma. Saj so to njegovo domovinsko vrlino in sposobnost opetovano pripoznali tudi najvišji krogi. »Klanjamo se orjaskemu delu avstrijskega učiteljskega in zagotovimo mu, da mu postavimo nemiljiv spomenik v dvorih slave ob tej svetovni vojni!« — zaklicala sta vojni in domobranski minister po širni domovini. Upamo, da bo ta spomenik doma izraz hvaležnosti in — da bodemo z njim zadovoljni. »Zgodovina odpira grobe in budi mrtve, vlagaje jim življenje v srce in besede v usta«. Dobro bode našim stanovskim potomcem, ko bodo — zroč v grozotno preteklost bolesti in gorja — zamogli ob potrebi polagati besede takega priznanja v usta vojnih ministrov največjega časa. Saj pa tudi ni stanu, ki bi v tej grozoti tako uspešno in vsestransko deloval kakor učiteljski stan. Ne bojimo se odkrito povedati, da bi bilo domovini brez učiteljskega pač težko mogoče prebiti to strašno dobo. Ta zavest nas drži pakonci. Od župana do okrajnega glavarja, od dnarja do največjega posestnika, vse se zateka k učitelju in trka ob njegove duri za pomoč v tej in oni zadevi. Poleg tega pa mora še vršiti dolžnosti svojega zvanja v teh težkih časih in neznoznih razmerah. Ni se čuditi, da tudi doma padajo vojne žrtve, med učiteljskim, da ta in oni omaga. Zadnje dni meseca marca t. l. je podlegel razmeram tovariš Pavlin, nadučitelj v Št. Jurju v Slov. gorah. Hodil je po naročilu c. kr. okr. glavarstva rekvirirat žito, pa se je prehladil ter se vlegel v hladni — grob. Toda ne obupavajmo in pogumno naprej za blagor domovine. »Ljubil sem, ljubim in bodem ljubil domovino!« — je vzklil Belizar, ko so mu povedali, da se vse strehe v Carigradu svetijo v solnčnih žarkih, dasi mu je bilo nevaležno mesto vzelo ljubo luč. Tako tudi mi kličemo svoji ljubi domovini, z njo radi delimo trpljenje in bridkost, veselje in radost. Bog daj, da bi kmalo vsa Avstrija zabliščala v žarkih srečnega mira — in z njo v sreči tudi naša ožja slovenska domovina. Iz Jarenine.

Učiteljstvo in njega vojna služba.

(Za vse učitelje v starosti od 18—50 let.)

Učiteljstvo ljudskih in meščanskih šol po vseh slovenskih pokrajinah, v kolikor je pod črnovojniško dolžnostjo, oz. v kolikor je v vojaški zvezi, je posvečalo gotovo največjo pozornost vsem določbam, ki se tičejo njegovega razmerja do vojaške oblasti in je v splošnem seznanjeno s pravicami in dolžnostmi, ki izvirajo iz tega razmerja. Je pa še nekaj okolištin, ki puščajo posameznika v dvomih in ker je zelo težko pridobiti si prave in zanesljive informacije, zagrešajo tudi nepravilne razlage, ki imajo neprijetne posledice. Zato hočemo na kratko podati nekatera pojasnila, tičoč se slučajev, v katerih učiteljstvo najbolj pogosto išče informacij. Ta pojasnila morda razložijo mnogim tovarišem to, kar smatrajo za posebne in posamezne izjeme glede lastne osebe in jih opozore na to, kaj je treba storiti, če je bilo prej vsled neinformiranosti kaj zagrešenega.

I.

Učiteljstvo, njega vojaška služba in oprostitev od nje v miru.

Po § 32. prejšnjega bramb. zak. je imelo učiteljstvo ljudskih in meščanskih šol ugodnost, da je bilo v slučaju potrditve za vojaško dolžnost uvrščeno v rezervno in podvrženo le 8 tedenskem vežbanju in to vedno v času počitnic po 4 tedne in potem klicano k tozadevnim 13 dnevnim do 4 tedenskim orožnim vajam. Šele po bramb. zakonu z l. 1912 so učitelji v slučaju potrditve dolžni nastopiti vojaško službo kot enoletni prostovoljci in so po izvežbanju in po tozadevnem izpitu imenovani za rezervne častnike, oz. častniške aspirante. Po 12 letni službi v rezervi (pri moštvi) prestopajo učitelji v črno vojsko. Po določbah o črnovojniški organizaciji more biti učiteljstvo že v miru oproščeno od aktivne službe v črni vojski (v slučaju sklicanja črne vojske), in to z ozirom na njegovo neobhodnost na službenem mestu. Iz tega vzroka so morali okrajni šolski sveti v miru vsako leto v gotovi dobi predlagati pri deželnem šolskem svetu učitelje črnovojnike, ki naj se oprostijo in jih je odstopal pristojnim armadnim poveljstvom. Vojaška armadna poveljstva so oproščala del predlaganih učiteljev na dobo 1 leta, od l. 1912 trajno (t. j. na daljšo dobo) od izvrševanja aktivne službe v črni vojski. Kaka skrb se je posvečala v miru temu vprašanju, se je najlepše spoznalo pri izbruhu vojne. V nekaterih okrajih je bila cela vrsta učiteljev od aktivne službe v črni vojski odpuščena, v drugih (veliki večini) okrajih sploh ni bilo niti enega učitelja oproščene. To je imelo seveda za posledico, da je v teh okrajih takoj po izbruhu vojne pri vpoklicu črne vojske nastalo pomanjkanje moškega učiteljskega in da je bila vsled večjega ukrčenja v šolstvu ogrožena tudi vzgoja mladine. Tudi je bilo precej učiteljev, ki bodisi niso vedeli, da so oproščeni od izvrševanja aktivne službe v črni vojski, ali pa niso posvečali temu vprašanju pozornosti in so nastopili službo. Nekateri izmed njih so bili na podlagi intervencije svojih c. kr. okrajnih glavarstev odpuščeni, drugi pa so ostali v aktivni službi. Ti učitelji, ki so ostali v aktivni službi, tudi če so bili pozneje na podlagi superarbitražnega postopanja odpuščeni, se ne morejo smatrati za oproščene, ker njihovo oproščenje je bilo dvignjeno. Za oproščene je mogoče smatrati le te od njih, ki so bili na novo izreklamirani in od vojaških poveljstev na novo oproščeni od izvrševanja aktivne službe za čas ali za stalno, toda ni mogoče za oproščene smatrati teh, ki so bili samo na dopust poslani, če tudi bi jim bilo to dovoljenje dana pri superarbitražnem postopanju. (Oproščenje je izraženo z besedo »enthoben«, dopust z »beurlaubt«). Ti, ki so na dopustu, so vedno v aktivni službi in njih vpoklic se ravna po potrebi po vojaških razlogih. Če so v šolski službi tudi neobhodno potrebni, jih iz razloga neobhodnosti okrajni šolski sveti ne morejo izreklamirati.

II.

Učiteljstvo in njih oprostitev od aktivne vojaške službe v času vojne.

V določbah o organizaciji črne vojske se misli tudi na to, da bi moglo biti učiteljstvo tudi za časa vojne iz razloga neobhodnosti oproščeno od aktivne službe. Mobilizacija in klicanje črne vojske v l. 1914 sta silno zredčila vrste moškega učiteljstva in v nekaterih okrajih ni bilo mogoče iz teh vzrokov niti v omejeni meri začeti na vseh šolah s podukom. Zato so

šolski uradi na podlagi ministerialnih naredb izdali odredbe, ki jih v mirni dobi ni bilo, namreč za združitev razredov, reduciranje razredov, vpoklic upokojencev, nameščanje učiteljev tudi v višjih stopinjah, prestavljanje učiteljev iz službenih ozirov na druge sole in na druga mesta itd. Vse te odredbe so bile potrebne, da se je vzdržalo šolstvo in vzgoja mladine, seveda v nepopolnem obsegu. Ko pa je bil pri prvih prebiranjih črnovojnikov (črno-vojniki I. poziva) večji del ostalega moškega učiteljstva poklican pod orožje, je nastala potreba, da bi bili vsaj ostali učitelji puščeni v šolski službi. To potrebo je spoznalo tudi naučno ministrstvo, ki je polagalo veliko važnost na to, da bi se nadaljno omejevanje šolstva preprečilo. To je bil glavni razlog, da so mogli šolski uradi vlagati prošnje za oproščanje učiteljev od aktivne vojaške službe, če tudi so bili za njo sposobni spoznani. Prvo oproščanje učiteljev od aktivne črnovojniške službe v dobi vojne je nastalo, ko so se v l. 1915 vršila prva prebiranja II. črnovojniškega vpoklica (43—50) in to najprej onih, ki so bili prej vojaki, pozneje pa tudi teh, ki niso bili prej vojaki. Potreba ohraniti šolstvo in absolutno pomankanje moškega učiteljstva sta bila razloga, da so se predlagala oproščanja vseh v tej dobi za sposobne spoznanih učiteljev. Te razloge so priznali tudi pristojni vojaški uradi in učitelji, ki so bili na novo za sposobne spoznani (od 43—50 let) so bili z malimi izjemami od aktivne vojaške službe oproščeni. —

V tej dobi se je skazalo, da nekateri izmed vojaških pripadnikov niso sposobni za službo z orožjem in so jih bili delili v manj sposobne (za straže t. j. črka B, ali za pomožno službo t. j. črka C.) Podobne razmere so bile tudi med učitelji, ki so vršili aktivno vojaško službo. Zato je zahtevala vojaška uprava od deželnih uradov, da bi bili manj sposobni pripadniki posameznih stanov izreklamirani in nadomeščeni z dosedaj oproščenimi posamezniki, s čimer se je imelo prospeti vojnem namenom, toda ob enem v posameznih oklicih ni bilo potreba skrčevati stanja pripadnikov, v kolikor jih je bilo potreba za izvrševanje službe. V posameznih stanovih so bili torej že l. 1915 na tem temelju izreklamirani manj sposobni (v vojni službi) posamezniki in nadomeščeni mož za moža z dosedaj oproščenimi pripadniki stanu. V šolstvu so pogoste izpembe oseb vedno v škodo in na to se je v tem bolj opozarjalo, čim so postale razmere tekom drugega leta vojne vedno težavnejše. Zato tudi zahtevana prememba učiteljev ni bila takoj izvedena, temveč se je v sporazumu z šolskimi uradi ukrenilo, da bi oproščeni učitelji ostali na svojih mestih in pri tem vgotovljena njihova vojaška sposobnost. In tako je prišlo do prezentacij oproščenih učiteljev šele v marcu in aprilu 1916. Ker so bili to skoro povsem starejši učitelji (največ 43—50 let) in torej v šolstvu skušeni in zaposleni v vseh pomožnih akcijah, so dovolili vojaški uradi, da je bil nastop učiteljev, ki so bili spoznani za sposobne za frontarno službo, odložen ali do dobe počitnic ali na počitnice l. 1916. Ker bi bilo vsled njihovega odhoda šolstvo še bolj ogroženo v svojem obstoju, je bilo vpoklicanih le toliko za frontarno službo sposobnih učiteljev, kolikor jih je mogla nadomestiti vojaška uprava iz manj sposobnih (črka B in C.) To je bila tako zvana zamenja. Toda po nastopu učiteljev sposobnih za frontarno službo se je pokazalo da so bili nekateri od njih po novi prezentaciji klasificirani kot manj sposobni. Te so vojaške uprave ali same odpustile, ali pa so jih šolski sveti izreklamirali. Za nadomestilo za vsakega takega učitelja so zopet poklicali učitelja, ki je bil odpušen pri zamenji, ali pa, ki je bil dosedaj sploh oproščen. To postopanje je ohranjeno do danes in nima nič skupnega z novim oproščevanjem učiteljev pri novih črnovojniških prebiranjih. Treba je pa razločevati, kdo od učiteljev, ki so ga bili »v zamenjo« poslali v šolsko službo, je oproščen, kdo na dopustu. Ti, ki so jih vojaški uradi »v zamenjo« poslali k izvrševanju šolske službe z izrecnim pristavkom, so oproščeni (enthoben); ti pa, ki so jih kot manj sposobne izreklamirali šolski uradi, so oproščeni (za te je bilo dano nadomestilo iz drugih oproščenih). Nekateri so bili spoznani za manj sposobne, in predlagani za superarbitracijo in te so začasno poslali v izvrševanje šolske službe. Ti ne spadajo med oproščene, ker imajo samo dopust (beurlaubt) in jih morejo vojaške uprave po potrebi zopet vpoklicati, če še ni končano o njih superarbitračno postopanje in še ni odločeno, da bodo odpušteni (entlassen). Da bi bili ti učitelji oproščeni, bi jih morali šolski uradi iz razloga neobходимosti izreklamirati. — Ti, s katerimi je bilo superarbitračno postopanje končano in so bili odpušteni kot ne-sposobni, tudi niso oproščeni, ker niso več v vojnem razmerju. Ti so dolžni priti na prebiranja. Če bi bili pri črnovojniških pregledovanjih spoznani za sposobne in potrjeni, tedaj bi jih morali šolski sveti nanovo izreklamirati. Sklicevanje na prejšnjo oprostitev so vojaški uradi upoštevali le v nekaterih slučajih, v drugih pa ne.

Iz navedenega je razvidno, da se oproščajo učitelji le vsled neobходимosti v šolski službi in da vsi drugi razlogi ne prihajajo v poštev. Izjema je le priporočilo nadzornikov nadaljevalnih obrtnih šol pri učiteljih, ki na teh šolah uče in so neobhimodni potrebni. Učitelji se oproščajo tudi kot predsedniki žetvenih komitij, a provizacijskih uradov in zavodov in to potom političnih uradov, toda so se pri tem priglasili tudi k izvrševanju šolske službe in jih vodijo šolski uradi v evidenci oproščenih od aktivne službe. V kolikor pa poučujejo, imajo od šolskih uradov dopust. Oproščanje učiteljev iz drugih razlogov in posebno takrat, če ne poučujejo, je nedopustno. Tako so bili učitelji v gotovih slučajih suspendirani od šolske oblasti, ker so bili na prošnjo svojih sorodnikov izreklamirani za upravo gospodarstev, za gospodarska dela in se po svojem oproščanju niso priglasili k šolski službi, ne da bi imeli od šolskih uradov dopust v svrhu gospodarskih del. V vojni dobi je brez ugovora obdelovanje zemlje in zagotovitev letine zelo važen činitelj. To dejstvo gotovo priznavajo šolski uradi in ne odbijejo potrebnega dopusta temu, kdor je oproščen ali na dopustu v svrhu izvrševanja šolskih del. S tem pomagajo k zagotovitvi hrane prebivalstvu, oz. mu omogočijo izvrševanje šolske službe v drugem kraju.

III.

Postopanje pri oproščanju učiteljstva od aktivne vojaške službe.

Često smo že opozarjali na to, kako je treba postopati, da se doseže oprostitev učiteljev od aktivne vojaške službe. Kompetentni za vlaganje prošnje za oproščanje učiteljev so c. kr. okrajni šolski sveti, ker njihova dolžnost je, da skrbijo za potrebno število učiteljstva v miru in vojni. Tozadevne predloge vloga c. kr. okrajni šolski svet na c. kr. deželni šolski svet, ki pripiše k predlogu svoje mnenje in ga izroči poklicanemu armadnemu poveljstvu. V predlogih za oprostitev je treba navajati, če ta, glede katerega se predlaga oprostitev, vrši vojaško službo, ali če je bil pri črnovojniškem prebiranju spoznan za sposobnega za aktivno črnovojniško službo in bo šele vpoklican. V prvem slučaju je treba zopet razločevati, če je bil ta, čigar oprostitev se predlaga, vpoklican pri mobilizaciji, pri sklicanju črne vojske, oz. če je bil vpoklican pri t. z. zamenji v l. 1916 (nekateri učitelji so bili vpoklicani v zamenjo tudi v januarju leta 1917.) V vsakem slučaju so bili v zamenjo vpoklicani učitelji, spoznani pri prezentacijah v mesecu marcu in aprilu 1916 in označeni s črko A, t. j. klasificirani za sposobne za vojno službo z orožjem (frontdiensttauglich.) Glavni pogoj za izreklamiranje učiteljev, ki služijo, je, da so manj sposobni (v vojaški službi.) C. kr. okrajni šolski svet si izprosi od pristojnega vojaškega oddelka izkaz o tej klasifikaciji in ga priloži k predlogu za oprostitev. Brez tega izkazov je predlog brezuspešen. Pri reklamaciji onih, ki še niso nastopili, temveč so bili šele pri črnovojniških prebiranjih spoznani za sposobne za aktivno službovanje, seveda ni potreba teh izkazov. Reklamacije pa morajo biti vložene takoj po črnovojniških prebiranjih in ne šele po nastopu in po izkazani manj sposobnosti (vojaškega stališča.) O oprostitvi odloči pristojno armadno poveljstvo, ki obvesti šolske urade, ki naznanijo to oproščenemu, in dopolnilnemu poveljstvu. To napravi daljine korake, da se izvedejo potrebne odredbe z vojaškega stališča.

Drugačno postopanje pri predlogih za oproščanje učiteljev je nepravilen. V začetku vojne so nekateri c. kr. okrajni ali krajni šolski sveti vlagali predloge direktno na armadno poveljstvo, oz. ministrstvu. Tudi za slučaj, da so na ta način podeljevana oproščanja stopila v veljavo, so bila pozneje z revizijo dvignjena. Tudi vlaganje predlogov direktno na pristojne vojaške oddelke ni dopustno. Ker so se vkljub temu, da je zgoraj navedeno postopanje določeno v naredbi o organizaciji črne vojske, ponavljali slučaji drugačnega načina vlaganja prošnje za oproščanje učiteljstva, so izdali nekateri deželni šolski sveti cirkular o vlaganju prošnje za oproščanje, ki se glasi: »Množe se slučaj, da vlagajo šolski zavodi, občine, krajni šolski sveti prošnje za oproščanje učiteljskih oseb od vojaške službe direk-

tno vojaškim poveljstvom. Temeljem razpisa c. kr. ministrstva za uk in bogočastje z dne 13. marca 1917. št. 708, izdanega na željo domobranskega ministrstva, opozarjamo c. kr. okrajni šolski svet (ravnateljstvo), da se morajo prošnje za oproščanje vlagati le predpisanim službenim potom uradov opravičenim za predlaganja po predpisih o brambni organizaciji (pri učiteljstvu ljudskih in meščanskih šol potom okrajnega šolskega sveta, pri drugih učiteljskih osebah, zavodov, ki so podrejeni šolskim uradom, potom deželnega šolskega sveta.)

V slučajih, kjer je doba med črnovojniškimi prebiranji in nastopom službe kratka, tako da prošnje za oproščanje ne morejo biti rešene, je treba potrebno ukreniti, da bi mogel učitelj, za katerega je predlog vložen, čakati na rešitev prošnje v kraju svojega poslovanja. Če se bliža doba nastopa vojaške službe, prošnja za oproščanje pa še ni rešena, pošlje c. kr. okrajni šolski svet c. kr. deželnemu šolskemu svetu v potrdilo posebne »izkaze« v treh izvodih. Deželni šolski svet pošlje potrjene »izkaze« v l. izvodu okrajnemu šolskemu svetu, da ga odda učitelju, za katerega je bil vložen predlog za oproščanje, drugi in tretji izvod pa pošlje pristojnim vojaškim uradom. Če dobi učitelj, za katerega je bil predlog za oproščanje podan, ta izkaz, tedaj more čakati na rešitev prošnje na svojem mestu; drugače je dolžan nastopiti vojaško službo.

IV.

Evidenca oproščenih učiteljev.

Dne 5. januarja 1917. je bil izdan razglas o priglasevanju oproščenih. Ta razglas je bil dopolnjen z drugim, izdanim dne 15. aprila 1917. V obeh razglasih gre za kontrolo in revizijo oproščenih oseb, v kolikor se ne vrši kontrolo na poseben način.

V razglasu stoji izrecno: »Oproščene osebe spodaj navedenih skupin, katerih kontrola se vrši na poseben način, so izvzete iz dolžnosti prijavljati se pri občini: 1. uslužbenci — vstevši delavci in osebe na dnevno mezdo nastavljeni — dvora, države in dežel —«. Sočasno z razglasom so bile dane političnim uradom navodila, ki razlagajo vsebino posameznih odstavkov razgasa. Iz razglasov samih in tudi iz navodil se ni dalo sigurno soditi o tem, če se mora učiteljstvo ljudskih in meščanskih šol zglašiti k popisovanju oproščenih ali ne. O oproščenem učiteljstvu se vodi podobna kontrola in sicer pri okrajnih in pri deželnem šolskem svetu, toda v navodilih se ne govori o sodelovanju imenovanih šolskih uradov po končanem popisu zglašanih oseb. Ker ima oprostitev zglasitve za posledico zgubo oproščanja, so izprosili nekateri deželni svetovadni in pomožni odbori na kompetentnih mestih pri deželnih predsedstvih in namestništvih razlaga razgasa, ki se je glasila tako, da je učiteljstvo dolžno zglašiti se pri popisu oproščenih v občini. Učiteljstvu se ni bilo treba zglaševati le v tistih deželah, kjer ga smatrajo za dež. uradnike, na pr. na Nižje Avstrijskem, kjer ga namešča deželni odbor. Po tej razlagi je razposlal deželni svetovadni in pomožni odbor cirkular, ki je priporočal, da bi se učiteljstvo zglaševalo.

Pozneje je pa odločilo domobransko ministrstvo, da učiteljstvo ljudskih in meščanskih šol v nekaterih kronovinah ni obvezno, da bi se zglaševalo pri občini, ker se vodi o učiteljstvu tudi posebna kontrola pri šolskih uradih. Ker vsled pičlega časa ni bilo mogoče učiteljstva informirati s posebno okrožnico, so opozorili učiteljstvo na to odredbo v dnevnih časopisih z dne 15. aprila 1917 s sledečim razglasom: Učiteljstvo ljudskih in meščanskih šol se ni potreba zglašiti pri popisu oproščenih od aktivne službe. Ta nova odredba slovi na razpisu c. kr. dom. ministrstva z dne 10. aprila 1917, št. 7874—XIV. Nekateri c. kr. deželni šolski sveti so razposlali v minulih dneh v smislu zgoraj navedene odredbe c. kr. domobranskega ministrstva c. kr. okrajnim šolskim svetom okrožnico z naročilom, da naj imajo ti v evidenci vse oproščene učitelje.

Ta odlok, ki je bil poslan vsem političnim uradom I. instance, sporoča c. kr. okrajnemu šolskemu svetu, da učitelji javnih ljudskih in meščanskih šol, ki so oproščeni črnovojniške službe, niso obvezni, da bi se zglaševali pri občinskih uradih. Dokler ne bodo izdani drugi predpisi glede kontrole njih oproščanja, se naroča c. kr. okraj. šolskemu svetu, da naj po dosednji svoji dolžnosti vodi strogo kontrolo, kateri učitelji ondotnega okraja in do katerega časa so oproščeni vojaške službe.

Po tej okrožnici in namenu zglaševanja oproščenih gre v glavnem za kontrolo oproščenih v okolišu c. kr. okrajnih glavarstev, med tem ko se je prej vodila

po pristojnosti. Nadaljni ukrepi se razglašajo pozneje, ozir. jih bodo naznanili pristojni uradi tistim oproščencem, ki so podvrženi še posebni kontroli.

Katerega izmed učiteljstva je smatrati oproščenega, smo razložili že v prejšnjih odstavkih. Treba je k temu dodati le še to, da je za oproščene učitelje treba smatrati tudi one, ki so bili v mesecu marcu in aprilu 1916 klicani k posebnemu pregledovanju (prezentaciji), so jih spoznali za manjšposobne (črka B in C) in pustili še nadalje v šolski službi. Nepravilna je pa domneva, da so bili vsled spoznanja vojaške manjšposobnosti odpušteni iz vojaške zveze. Omenjena pregledovanja so imela namen, ugotoviti stopinjo sposobnosti za vojaško službo, zato so nekatere poklicali k aktivni službi (one namreč, ki so bili klasificirani s črko A, v kolikor so mogli za nje dobiti nadomestila), ostale pa so pustili v šolski službi kot oproščence od aktivne vojaške službe. Oproščanje je prenehalo le pri teh, ki so bili vpoklicani in je bilo obnovljeno pri njih v tem slučaju, če so bili z ukrepom vojaških uradov ali z reklamacijo šolskih uradov zopet oproščeni. Pri teh, ki so bili le na dopustu, oprostitev ni bila ponovljena.

A. V. O.

V prilog risanju v naših šolah in za narodno ornamentiko.

Pod tem naslovom je prinesel »Slov. Narod« jako zanimivo razpravo, ki se prav posebno tiče ljudskošolskega učiteljstva. Pisatelj sam apelira na učiteljstvo in ga vabi, ne samo vabi, za dolžnost mu nalaga, da sodeluje pri čuvanju narodne umetnosti. Članek slove:

Topovi bodo nehali besneti. — Mir bo na vidiku. Sklepal se bode na podlagi »svobodnega nacionalnega razvoja vseh narodov« — tako se nam jamči.

Tedaj se mora tudi pri nas razvijati vse, kar more krepiti narodno individualnost: jezik, znanost, umetnost i. dr. — Literatura dobi nove hrane, znanosti, umetnosti bodo gradile nova ognjišča in umetnost nova svetišča. — Gledališča bodo tudi pri nas odslavila obrtna podjetja dobičkarje in služila bodo omiki naroda. Vračali se bodo učitelji z bojišč v domovino in vprašali nas bodo, ali smo vredni pravic, ki so nam jih črtali naši hrabri vojaki z ostrim mečem in svojo krvjo v nebrojnih zmagovitih bitkah. — Povprašali nas bodo, ali smo pomagali doseči pogoje, pod katerimi se more razvijati naš narod svobodno, da ohrani sebe in svojo individualnost.

Učitelj ima v marsikaterem oziru priliko, ustreči tem zahtevam. Ne morem vseh naštevati, omeniti pa hočem eno nalogo, ki jo učiteljstvo lahko vrši v dosegu tu naznačenih ciljev, to je: čuvanje narodne umetnosti.

Že sedaj nam je vojna pokazala, kako narodi čuvajo s svojo narodno umetnostjo svojo individualnost. Baš učitelji, ki jih je vojska oddaljila od svojega doma, ki so videli med tujnimi narodi, kako ljubijo svojo domovino, prišli bodo domov s srcem, polnim ljubezni do vsega, kar jim nudi posebno značilnega domovina in kar dviga naše bistvo nad bistvo nekaterih drugih narodov. — In če so videli v tujni tujo umetnost, če se jim bo tožilo po njej, kjer je bila uničena po vojni, iskali bodo tembolj svojo domačo na svojem domu. — Srečni bodo, da bodo še našli v domovini nekaj narodne umetnosti.

Na naših narodnih tleh še klije obilo cvetja, ki pa je skrito v tajnem zatišju, kakor vijolica pod pomladno travo. V gorski vasi, daleč od svetovnega prometa, je ohranil kmet še svojo nošo, svoj star hram, ki ga kiti naroden okrasek. Na pohištvo, orodju, obleki, na spominkih, pihirih se nahaja obilo ornamentov ljudskega značaja, — in te je treba rešiti pogube. Učiteljstvo jih bode rado zbiralo, jih prerisavalo in osnovalo zbirko narodnih okraskov. — Čujemo, da se bavi odlični strokovnjak v risanju z nalogo, podati tako zbirko v izbranem delu javnosti. To bode prvi najlepši uspeh v našem zmislu. Učiteljstvo naj si vzame to delo v zgled, naj ga podpira duševno in gmotno in naj na tej podlagi snuje dalje ter tvori ornamente samostojno v narodnem duhu, vporabljač motive, bodisi zbrane v tej zbirki ali ogledane in preučene v hišah nepokvarjenega naroda.

Risarskemu pouku bode tu dana nova hrana in lepa prilika, da se razvija v sme-

*) Delo izide v nekaterih dneh.

ri narodne umetnosti. — To mu bodi važna naloga.

Poleg te pa naj vrši še drugo: razvija naj se na podlagi opazovanja domače narave in zajema naj iz nje svoje motive za risanje po naravi in za snovanje nove ornamentike po motivih iz narave. Tu pa je treba učitelju pomoči in v tem obziru naj mu služi poleg zgoraj omenjene zbirke vzorno češko delo: »Jos. Jar. Filipi: Plošná stylisace dle přírody. Díl I. S 256 obrázky v textu a 8 barevnými tabulkami. Spisů »Dědictví Komenského« č. 142. Cena 6 K. V Praze 1912. — Nákla-dem »Dědictví Komenského«. Čelhi nam smejo biti tu zgled. — Na IV. mednarodnem kongresu za umetniški pouk, risanje in vporabno umetnost v Draždanih leta 1912. se je odlikoval njihov oddelek po originalnosti ornamentalnih proizvodov. Prekosil je Dunaj in marsikatero drugo šolo, zlasti s šolo profesorja Beneša, ki je vzbudila veliko pozornost zastopnikov celega civiliziranega sveta.

Omenjeno risarsko delo nam kaže v teoriji in praksi, kako je postopati pri ploskovni stilizaciji po naravi. — Pripočeno bodi vsakemu učitelju, zlasti pa še učiteljem risarjem na obrtnih šolah. Našel bode v njem vporabljeno našo flo-ro, kajti avtor njegov stoji sedaj ob soški fronti in če ima priliko odložiti našo domovino čuvajoč meč, tedaj ga zamenja s svinčnikom in čopičem in snuje ornamente za II. del svoje ornamentike, ki bode šele izšel.

Iz tega dela more se učiti učitelj teorije, kako je ravnati v ornamentiki z naravo, iz zbirke narodnih okraskov pa, ki jo bode izdal naš rojak, naj se navduši za lepoto teh ornamentov in poplazuje naj svojo tvorno silo v smeri umetnosti narodne ornamentike. Tako bode čuval to, kar nam je drago: naše narodno bistvo! — in deloval bo v zmyslu »svobodnega razvoja svojega naroda«, ki nam ga jamči mir.

Naš vladar o šoli.

Nemški listi so prinesli poročilo o razgovoru cesarja Karla z učiteljem meščanske šole in poslancem Francem Rotherjem, ki ga je imel pri svojem zadnjem bivanju na Tirolskem. Cesar je vprašal poslanca: »Kakšen je vaš poklic?« »Jaz sem učitelj na meščanski šoli, Veličanstvo«. Cesar: »Ali je mogla biti vaša šola v vojni dobi odprta?« Poslanec Rotter: »Da, Veličanstvo, ker so bila dovoljena najpotrebnejša oproščenja«. Cesar: »Je to tudi bistven javni interes, da bi se šolski poduk brez prekinjenja vršil. Izdane so bile tudi tozadevne naredbe«. Poslanec Rotter: »Poleg nadaljevanja s poukom je glavno vzgojiteljsko delovanje, ki ga mora šola razviti, da zavrta nedostatek očetovske avtoritete«. Cesar: »Čisto res! Žalibog se pogrešajo očetje na vseh straneh. Naši sovražniki pa še nečejo narediti konca!«

Praznovanje prvega maja.

Po vsej Avstriji je prvega maja letos po preteku treh let zopet počivalo delo; delavstvo je imelo ta dan zopet svoj praznik. Socialna demokracija je porabila prvi maj v to, da je priredila po vseh večjih industrialnih krajih shode, na katerih so se dostojno in resno vršile manifestacije za svetovni mir po sedanjih grozovitih, krvavih vojni. Časopisi poročajo, da so se shodi vršili v najlepšem redu ob veliki udeležbi. In to ni čuda. Saj se je manifestiralo na shodih za mir, ki ga vsa ljudstva z ljubljnim cesarjem Karlom na čelu tako iskreno žele in hrepene po njem! Na shodih so bile soglasno in z velikim odobravanjem sprejete resolucije, ki se izrekajo za skorajšnji mir med narodi. Iskreno želimo, da bi prizadevanja po miru socialne demokracije imela popolen uspeh in da bi se kmalu uresničile želje, ki so bile izrečene prvega maja po vsej širni Avstriji!

Iz naše organizacije. Štajersko.

Iz »Zveze slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem«. Do danes smo dobili komaj iz 3 okrajev poročila od podpisanih vojnih posojilnih, za katera smo prosili v 4. številu. »Učit. Tovariša«. Kje so drugi okraji? Odbori učiteljskih društev naj skrbijo, da pride zopet nekaj življenja v naše vrste; snovi za razne razprave in perečih vprašanj je dovolj. Ali bi ne bilo umestno, da prirede društva vsaj po eno zborovanje ter preprečijo, da nam posa-

mezniki ne zaspijo za vedno. Seveda so zborovanja v zvezi s stroški, a mi smo itak vajeni žrtvovati se.

Učiteljsko društvo za politični okraj Ljutomer ima v četrtek, dne 10. maja t. l. ob 10. uri predpoldne pri Sv. Juriju občni zbor s sledečim vzporedom: 1. običajna poročila; 2. volitve; 3. aktualna stanovska in pedagoška vprašanja; 4. slučajnosti. Pričakujemo, da se zopet po dolgem času vidimo vsi!

Kranjske vesti.

—r— **Tovariš Janko Leban**, šolski voditelj v p. v Bukovici nad Škofjo Loko, je opasno obolel. Želimo zaslužnemu delavcu na kulturnem polju, da krepka njegova telesna konstitucija premaga trdovratno bolezen. da bo še dolgo lahko užival po trudopolnem življenju zaslužen pokoj in izvršil vse navedeno, ki jih ima zasnovane! Anton Foerster starosta naših skladateljev, je ravnokar napisal Lebanovi pesmi »Straža ob Adriji« plameneč napev za možki in mešani zbor. Prav bi bilo, da ta skladba kmalu izide, da bomo mogli z navdušeno pesmijo po končani vojni stopiti v lepšo bodočnost, ki se obeta našemu narodu tudi ob bregovih sinje Adrije.

—r— **Vojne draginskih doklade učiteljstvu**. Na podlagi tozadevnega pooblastila deželnega odbora je deželni glavar s 1. majem t. l. nakazal učiteljstvu enkratno draginski doklado v isti izmeri kakor zadnji pot.

—r— **Učiteljske petletnice**. Učiteljstvo nekaterih okrajev se pritožuje, da jako pozno dobiva nakazila za starostne doklade vseh šole čez pol leta ali še kasneje. Ako kedaj velja pregovor »da dvakrat da, kdor hitro da«, velja gotovo v sedanjih časih, ko nas nezgodna draginja tako tare. Upamo, da bodo merodajni faktorji radi vpoštevali te želje, vsaj ga ni delavca, ki bi rad pol leta čakal na svoj zaslužek.

—r— **Iz ljudskošolske službe**. Zofija Miklavčičeva je imenovana za začasno učiteljico pri Sv. Križu pri Kostanjevici; za suplentinjo sta imenovani Ana Kraševčeva v Ambrusu in Ana Koščeva na osemrazredni deški ljudski šoli v Spodnji Šiški; za suplentinjo na c. kr. vadnici v Ljubljani je imenovana izprašana učiteljica Adela Zajčeva; za suplentinjo sta namrečeni Silva Šušteršičeva na Jesenicah in Ernestina Gospodaričeva v Brezjah; učiteljici Mariji Zupančič—Uršičevi je poverjeno začasno vodstvo ljudske šole v Št. Vidu nad Vipavo, suplentinji Gabrieli Balančevi pa začasno vodstvo ljudske šole v Budanjah; obolelo učiteljico Olgo Jonketovo v Kočevju nadomešča suplentinja Marija Jurmanova.

—r— **Ljudsko šolstvo v Ljubljani v šolskem letu 1916/17**. Število javnih ljudskih šol je 13, 7 deških, 5 dekliških in 1 mešana. Vse šole imajo 78 razredov in 28 vzporednic. Te šole obiskuje 7172 otrok, in sicer: 3581 dečkov in 3591 deklic. Število šoloobiskujočih otrok je naraslo od lani za 590, to pa zaradi tega, ker obiskuje mestne šole 650 begunskih otrok. Na ljubljanskih mestnih šolah poučuje 116 učiteljev in učiteljic: 11 izmed njih ima izpit za meščanske šole, 8 učiteljic in 3 učitelji. 15 poizkusnih kandidatov poučuje na ljubljanskih šolah. Seveda je pouk tudi letos omejen, ker je več šolskih poslopij zasledlo vojaštvo.

—r— **Pri preizkušnjah usposobljenosti na c. kr. učiteljsku v Ljubljani** od 13. do 20. aprila so bili aprobirani: I. za meščanske šole s slov. in nem. učnim jezikom: Arselin Marija, def. učiteljica v Ljubljani (I. skup., z odliko); II. Dekleva Dragica in Kokalj Marijana, abiturientki m. d. liceja za francoščino, prva za šole s slovenskim, druga za šole s slov. in nem. učnim jezikom; III. Zdolšek Rozalija (S. M. Serafina), v. uč. na zas. učiteljsku v Mariboru za pouk v violini na mešč. šolah s slov. in nem. učnim jezikom; IV. za ljudske šole s slov. učnim jezikom: Sever Marija (S. Kazimira), pom. uč. na zas. ljudski šoli šolskih sester v Celju; V. za ljudske šole s slovenskim in nemškim učnim jezikom: Rant Franč, prov. učitelj pri Sv. Petru v Ljubljani; Bajuk Josipina, prov. uč. v Sp. Šiški; Dekleva Ivana, supl. v Sori; Gradišnik Hermina, supl. v Celju; Hočevar Kristina, supl. v Novem kotu; Hrovat Rafaela, prov. uč. na Selu; Jesih Marija, supl. v Trbovljah (Vode); Jurca Albina, supl. v Šmihelu; Jurdana Marija, prov. uč. na lrv. šoli v Pazinu; Knapič Marija, prov. uč. v Repnah; Komljanec Alojzija, supl. v Skočjanu; Koncilja Agneza (S. Imelda), prov. uč. v Mekinjah; Kovač Albina, supl. na Ubelskem; Kovač Ana, prov. uč. v Zatičini; Kramarič Ivana, prov. uč. v Dvoru; Kuna-Ver Franciška, prov. uč. v Polhovem gradu; Lilleg Marjeta, prov. uč. v Kovorju; Lombar Angela, supl. v Zalogu; Mrak Franciška, supl. v Trzinu; Muck Eliza, prov. uč. na nem. lj. šoli v Vevčah; Pavlič Stefanija, supl. v Šmartnu pri Kamniku; Perko Julija, prov. uč. v Kostelu; Peter-nelj Pavla, prov. uč. v Škofji Loki (z od-

liko); Petrič Ida, supl. v Zg. Šiški; Plevel Marija (S. Magdalena), prov. uč. v Mekinjah; Plhak Marija, prov. uč. v Slivnici pri Celju; Punčuh Marija, supl. v Vipavi; Rančigaj Julija (S. Evgenija), prov. uč. na lj. š. šolskih sester v Celju; Rogar Kristina, suplentinja na Dobravi; Sturm Kristina, supl. v Vrhopolju; Sušnik Franciška, prov. uč. v Škofji Loki; Sušnik Olga, supl. v Sromljah; Šilovinc Berta, prov. uč. v Boštanju; Šuštarč Tereza, supl. v Koprivniku; Vodišek Olga, supl. na Viču. — Dve kandidatki za meščanske in dve za ljudske šole sta med skušnjo odstopili; tri kandidatkinje za ljudske šole so bile reprobirane.

—r— **Razpis ustanov**. C. kr. deželni šolski svet za Kranjsko razpisuje tri ustanove bivšega »Društva za vrtnarstvo« v znesku po 7216 K. Pravico do teh ustanov imajo ljudskošolski učitelji, ki imajo lepe šolske vrte in se prav posebno bavijo s sadjarstvom. Dalje razpisuje c. kr. deželni šolski svet za Kranjsko šest Fran Metelkovih ustanov po 8040 K. Pravico do teh ustanov imajo kranjski ljudskošolski učitelji, ki so pošteti, vneti za svoj poklic in marljivo goje slovenščino. Rok za vlaganje prošelj za eno teh ustanov je 31. maj 1917.

Štajerske vesti.

—š— **Odlikovan** je z nova in sicer z Signum laudis z meči nadučitelj v Šmartnu pri Slov. Gradcu, Peter Jankovič, poročnik v r.

—š— **Učiteljšč** ima Štajersko sedem. V Gradcu so 4 učiteljšča, 2 državni, 2 zasebni; v Mariboru pa jih je troje: 1 državno, 1 deželno, 1 zasebno. — Zavsem je dvojje moških. 5 pa ženskih.

—š— **Otroških vrtcev** je na Štajerskem 67. Od teh pripada Gor. Štajerju 15, Sred. Štajerju 22 (Gradec sam jih ima 13), a Spod. Štajerju 30; med temi jih je v Mariboru 6, v Celju pa 3.

—š— **Samosvoja mesta na Štajerskem in njih ljudsko šolstvo**. — Samosvoja mesta na Štajerskem t. j. taka, ki imajo lasten statut, so: Gradec, Maribor, Celje in Ptuj. Imajo svoje mestne šolske svete, katerih delokrog je enak onemu okrajnih šolskih svetov. — Gradec ima 11 meščanskih šol z 69 razredi ter 28 ljudskih šol z 225 razredi. Maribor šteje 2 mešč. šoli s 16 razredi in 8 ljudskih šol z 51 razredi. V Celju je 1 meščanska šola s 5 razredi, pa dvojje lj. šol z 20 razredi. (Deželna deška mešč. šola je podrejena dež. šol. svetu, a obe okol. lj. šoli sta podrejeni okr. šol. svetu.) Ptuj ima 1 meščansko šolo s 4 razredi in 3 ljudske šole s 16 razredi.

Tržaške vesti.

—t— **Otvoritev slovenskega in nemškega otroškega vrtca**. Cesarski komisar naznanja: V sredo 9. majnika t. l. se otvorila v novem občinskem šolskem poslopiju pri Sv. Vitu (ulica Calvola) slovenski in nemški otroški vrtec. V ta dva občinska zavoda se bodo sprejemali otroci obeh spolov, ki so dopolnili tretje, a še niso prekorčili šestega leta. — Vpisovanja se bodo vršila pri vodstvih obeh zavodov 5., 7., 8. in 9. majnika od 9. dop. do 12. op. Pri vpisovanju je treba predložiti krstni list otroka, izpričevalo o cepljenih kozah ter zdravniško izpričevalo o zdravih očeh. — Da se olajša pristop onih otrok, ki bodisi radi nezadostne starosti ali kakega drugega vzroka ne bi mogli biti sprejeti tekom gori omenjenega roka, se bodo vršila vpisovanja tudi prve tri dni vsakega meseca od 9. dop. do 12. opoldne. Učiteljice, ki so usposobljene za poučevanje na otroških vrtcih s slovenskim in nemškim učnim jezikom in bi hotele biti nastavljene na omenjenih dveh občinskih zavodih, naj se tekom 4. majnika t. l. predstavijo predstojniku šolskega oddelka na tukajšnjem magistratu ter prinesejo s seboj šolska izpričevala in druge potrebne dokumente.

Splošni vestnik.

Novi ferialni dnevi. Naučno ministrstvo je določilo naslednje nove ferialne dneve: dne 4. novembra — cesarjev god; — dne 27. aprila cesaričin god; — dne 9. maja cesaričin rojstni dan. Cesarjev rojstni dan dne 17. avgusta se praznuje v velikih počitnicah.

Poizkusnih kandidat ne bo več. Naučno ministrstvo je odredilo, da se s prihodnjim šolskim letom poizkusne učiteljske kandidatke nič več ne pripuščajo k šolski praksi. One poizkusne kandidatke, ki so bile v letošnjem šolskem letu 1916/17 dodeljene šolam v to svrhu, dovrše svoj tečaj, novih kandidat ne smejo več nameščati. Jako odobravamo to odredbo, ker se je institucija poizkusnih kandidatke že silno razširila po kranjskih šolah, pa ne v njih prospeh in napredek.

Razgled.

Avstrijski državni zbor — sklican. S cesarskim patentom z dne 26. aprila 1917. je sklican avstrijski državni zbor na 30. maj 1917. Prva seja se vrši tega dne ob 11. uri dopoldne. Veliko veselje in najlepše nade v boljšo bodočnost so zavladale zaradi oživljenega ustavnega življenja v Avstriji, in vsi narodi in večina političnih strank stavijo mnogo upanja v to zasedanje. Da bi le ne bili neprijetno iznenadeni in razočarani.

Iz Linca se poroča: Zgornjeavstrijski deželni odbor je zvišal temeljno plačo za ravnatelje meščanskih šol za 2500 K, za strokovne učitelje za 2400 K, za učitelje I. razreda na 2000 K, za učitelje II. razreda na 1600 K, za učiteljice ročnih del na meščanskih šolah na 1200 K. Čisto nov način je uvedba doklad iz rodbinskih ozirov, ki jo je sklenil deželni odbor. Doklade znašajo pri oženjenih in vdovcih 200 K, in če imajo več kot 2 otroka 400 K. —

Nemška višja trgovska šola v Celovcu. Trgovska in obrtniška zbornica v Celovcu se je izrekla za ustanovitev nemške trgovske višje šole, ki bi naj bila namenjena Koroški, Trstu, Istri in Kranjski. Trdijo, da mora taka šola biti v Celovcu, ker je Celovec, kakor je izjavil podžupan Rach, najjužnejše mesto (?) in pa, kakor je dokazoval poslanec Dobernig, ker se tudi Slovenci pečajo z mislijo, ustanoviti take šole in razvijajo veliko organizacijo, v kateri hočejo združiti ves avstrijski jug s Trstom vred. Poleg celovške trgovske akademije je pa zagovarjal poslanec Dobernig tudi ustanovitev nemške višje trgovske šole ne toliko za Nemce, temveč za — Albance, Grke, Srbe in Turke.

Znani nemški hujskač — poslanec Wolf zagovarja načelo, da izvoljeni narodi smejo druge tlačiti, s tem toraj popolnoma zagovarja srednjeveški — »Standrecht«. To nas tudi spominja na požrešnega volka v hosti, ki davi in trga uboge nedolžne ovce ali vsaka krivica se maščuje in krivičnik dobi prejalislej zaslužen plačilo.

Načrt za avtonomijo Galicije. Poljski klub je sestavil načrt za avtonomijo Galicije ter ga izročil centralni vladi.

Avtonomija dežele naj obsega v legislativnem ožiru sledeče zadeve: Finančna, prometna, obrtniška, sanitetna vprašanja, določbe glede domovinskega prava, organizacijo visokega, srednjega in ljudskega šolstva, kazensko, policijsko in civilno pravo, trgovsko in montansko pravo, organizacijo sodnih in upravnih oblasti, tiskovno in društveno pravo. Kot temeljni zakoni naj veljajo tudi za Galicijo avstrijski državni osnovni zakoni.

Glede zadev, ki ostanejo ostalim avstrijskim deželam in Galiciji skupne, je kompetenten avstrijski državni zbor, v katerega pošilja gališki zakonodajni zbor svoje delegate. Ravno tako voli gališki zakonodajni zbor zastopnike Galicije v avstro-ogrsko delegacijo iz svoje srede.

Gališki zakonodajni zbor obstoja iz senata in deželnega zbora. Ta šteje 166 poljskih in 62 rusinskih poslancev, izvoljenih na podlagi splošne in enake volilne pravice. V narodno mešanih kmetiškin okrajih je uvesti narodni kataster in sistem dveh mandatov, v mestih pa proporcionalni sistem s listami. Zenske za akademično izobrazbo in one, ki vršijo javno službo, smejo volilno pravico osebno izvrševati. Senat šteje 130 do 140 članov. Pripadajo mu: 1. v deželi prebivajoči člani cesarske hiše, 2. dosedanj virilisti gališkega deželnega zbora (13), 3. rektor bodoče montanistične visoke šole, Ivoški in krakovski župan, eden zastopnik židovstva, 4. 45 delegatov veleposredstva, 5. po 3 delegati Ivoškega in krakovskega občinskega sveta ter Ivoške in krakovske trgovske zbornice, 1 delegat trgovske zbornice v Brodih, 6. od cesarja imenovani člani avstrijske gosposke zbornice. Poljaki in Rusini tvorijo v deželnem zboru vsak zase narodno kurijo. Predsednika volita obe kuriji skupaj, vsaka kurija pa po enega poepredsednika. Predsedništvo senata imenuje cesar.

Upravo dežele vodi od cesarja imenovana vlada s kanclerjem na čelu. Kancler mora biti član deželnega zbora. Agende vlade so razdeljene v 6 resortov (finance, prosveta, promet, justica, poljedelstvo, trgovina in obrt), katerim načelujejo državni tajniki. Kancler ima pravico se udeleževati sej ministrskega sveta, v katerem ostane tudi še naprej gališki minister. Višje uradnike imenuje cesar na predlog deželne vlade, nižje pa deželna vlada sama.

Kot najvišje sodne instance se ustanovijo: najvišje sodišče, državno sodišče ter državni svet, ki posluje kot upravno in državno sodišče.

Dežela se razdeli v posamezne upravne pokrajine, katerim načelujejo pokrajinski predsedniki. O gospodarskih in kulturnih zadevah pokrajine sklepa pokrajinski svet. V pokrajinah, kjer šteje narodna manjšina najmanj 15% se uvede kurialni sistem.

Mesta z več kot 100 000 prebivalcev tvorijo posebne upravne celote. Pokrajina je razdeljena v okraje, katerim načelujejo okrajni glavarji.

Tem so izročene tudi vse agende takozvanega prenešenega občinskega delokroga. Občinske oblasti upravljajo le občinsko premoženje, nazirajo blagotvorne in kulturne organizacije in izvršujejo del lokalne policije.

Uradni jezik je poljski. Kjer pa prebiva vsaj 10% Rusinov, tam morajo oblasti poslovati dvojezično. Rusini dobe svojo univerzo. V vsaki občini, kjer je najmanj 40 rusinskih otrok, se mora ustanoviti rusinska ljudska šola. V narodnih rusinskih zavodih je rusinski jezik tudi notranji uradni jezik. Pokrajinski in okrajni zastopi si določijo sami razpravni jezik. Razpravni jezik deželnega zbora in senata je poljski, toda rusinski člani imajo iste jezikovne pravice, kakor so jih imeli dosedaj v gališkem deželnem zboru Vloge na cesarja se pošiljajo v poljskem in nemškem jeziku.

Nemščina ostane notranji službeni jezik pri železnicah, domobranstvu in orožništvu. V nemškem jeziku se vrši tudi dopisovanje galiških oblasti z vojnim ministrstvom, vojaškimi uradi ter oblastnjami in uradi ostalih avstrijskih dežel.

Z deželnimi dohodki razpolaga dežela, ki prispeva k skupnim stroškom Avstrije posebno kvoto. Stroške za gospodarsko obnovo Galicije po vojni pa plača cela država (Poljaki računajo, da bo treba za to najmanj 1 milijardo).

Poljski elaborat vsebuje konečno podrobni načrt za organizacijo uradov ter predloge za pripravljalne in brehodne odredbe.

Seveda je do uresničenja tega na jako široki avtonomni podlagi seslavljenega načrta še dolga, dolga pot.

— **Iz poslednjih dejanj ruskega carja Nikolaja.** Casobisi poročajo, da je bilo eno poslednjih dejanj odstavljenega ruskega carja Nikolaja to, da je oprostil učitelje od vojaške službe.

Ruski emigranti se vračajo v domovino. Petrograjska brzjavna agentura javlja, da je nova ruska vlada že proti koncu meseca marca obvestila vsa ruska zastopstva v inozemstvu, da morajo vsem ruskim emigrantom dati potne liste za povratek v domovino. V slučaju potrebe je ruska vlada naročila svojim zastopstvom, naj podpro dotične emigrante z denarjem. Ta naredba je izdana za vse emigrante, naj so kateregakoli političnega prepričanja. Vsaka taka odredba je dokaz, kako zmago sta z rusko revolucijo dosegli pravičnost in svoboda.

Latinita na Japonskem. Japonska vlada hoče uvesti v vse šole in javne urade latinsko pisavo, da z njo olajša pojmovne znake japonskega jezika. Izkušnja dokazuje, da so sedanji japonski pojmovni znaki pretežki.

Književnost.

Gustave Flaubert: Tri povesti. — Preprosto srce. — Legenda o svetem Julijanu Strežniku. — Herodijada. — Poslovenil Oton Župančič. — Izdala in založila „Omladina“ 1917. — Tiskala „Učiteljska tiskarna.“ — Str. 146. — Cena: broš. 2/50 K., eleg. vez. 3 K. — Elegantna knjiga po obliki, najokusnejše izdelana glede na tisk, papir in vez ter z ozirom na to skromno nizka po svoji nakupni ceni, ne zadovoljuje pa svoji vsebini. Imena pisatelja in prevajalca obetata več, zato razočaran položaj knjigo iz rok. — „Preprosto srce“ ugaja najmanj. Polno besed, ki malo povedo. Naj bi kdo naših napisal kaj takega, bi mu naši oficialni kritiki ne privoščili dobre besede! Zakaj mi smo na srečo radikalnejši proti sebi nego proti tujemu blagu, posebno če velja nezakupno povest opleniti vsake cene, najsi se to zgodi z orožjem laži ali pa s pomočjo smešenja in sirovosti! Moški in resnicoljubni smo v besedah, pa bi bilo bolj in značajnejše, da smo taki v dejanjih! Potem bi tudi besedam verjeli! „Legenda o svetem Julijanu Strežniku“ zadovoljuje najbolj, posebno v zadnjem delu sega do živcev z mogočno silo. — „Herodijada“ moti z obilico imen in oseb, ki ne veš o njih, čemu so in kaj hočejo. Zgodovinska slika napravlja vtisk, kakor da je ekscerpt široko zasnovanega dela, ki se je v naglici skrčilo v tesne konture. Flaubert sem ali tam — brez teh t. h. povesti bi ne bili ubožnejši! — Posameznosti v opisih in očrtih nas dvigajo s svojo umetniško silo, a niso tolike posebnosti, da bi v svoji literaturi ne imeli nič podobnega, če ne lepšega. Seveda žari ta lepota tudi iz prevoda, ki je za pragrajen na posebnih pravilih o rabi ločil, kar bodi omenjeno mimogrede. Idealnemu in požrtvovalnemu založništvu želimo ob izbiri prevodov srečnejše roke. Delo in strošek bosta ista, a uspeh plemenite namere bo večji. Naj se ozre tudi na severno stran! Tam je več lepote, nego si mislimo.

„Pisanice“ v naši mladinski književnosti. Sedaj, ko je tudi Andrej Rapč izdal svoje „Pisanice“, ki smo jih ocenili v zadnji številki, bo zanimalo prijatelje naše

mladinske književnosti, da je to že tretja zbirka pesmi za mladino istega naslova. Prve „Pisanice“ je izdal E. Gangl l. 1896. v Gabersčkovu „Knjižnici za mladino“, druge „Pisanice“, Otona Župančiča pesmi za mladino, je založil Schwenner v Ljubljani l. 1900, tretje „Pisanice“ pa so Rapčove, ki jih je sedaj izdalo „Društvo za zgradbo Učiteljskega konvikta“ kot VI. zvezek Rapčevih mladinskih spisov. — Zanimivo je, kako si naši mladinski pesniki izposojajo naslovna imena svojim pesniškim zbirkam, če hočejo že s prvo besedo povedati, da žele slovenski mladini nekaj posebno lepega pokloniti v dar.

Risanje. Metodičnih knjig za risanje na ljudskih šolah je izšlo mnogo, dobrih in manj dobrih, a med najboljšo smemo prištevati to, ki je te dni izšla v založbi »Schulwissenschaftlicher Verlag A. Haase« v Pragi pod naslovom: »Das Zeichnen in der Volksschule, Anleitung für die Hand des Lehrers, angelehnt an die neuen österreichischen Zeichenlehrpläne«. To delo je spisal priznani odlični strokovnjak, profesor ljubljanskega c. kr. učiteljskega F. Sucher. Na podstavu lastnih mnogoletnih izkušenj kot učitelja risanja je podal avtor učitelstvu metodiko, ki mu bo izborna služila pri težavnem pouku v risanju. Težavnem ga imenujem že zato, ker je le malo učiteljev, ki si vedo nove učne načrte pravilno tolmačiti, in težavnem tudi zato ker ni vsakemu učitelju že iz narave dano po vse obvladati tudi ta predmet. Učitelju, zlasti začetniku pa, ki bo to delo pazljivo prečital, bo pouk zelo olajšan. Avtor sicer ne vsiljuje svoje metode nikomur, in s sestavo tega dela tudi ni imel tega namena, saj povdarja to v uvodu sam; njegov namen je bil le dovesti učitelja, ki se je z njegovo metodiko docela seznanil, do možnosti, da si na tej podlagi zlahka ustvari svojo lastno metodo in sestavi podroben učni načrt, ki je primeren razmeram šole, na kateri točasno službuje. Le z dobro metodo je mogoče tudi v tem važnem predmetu doseči zaželjene uspehe in pa uspehe, ki odgovarjajo novim predpisom.

Prof. Sucherjevo delo sestoji iz dveh delov. Prvi del, ki je pravkar izšel, obravnava stvarino, predpisano za prvih pet šolskih let, drugi del, ki izide pozneje, pa obsega stvarino za ostale tri šolska leta. Posebno dobro jo je pogodil avtor s tem, da obravnava v prvem delu tudi pouk v risanju na enoindvorazrednicah, na katerih se vrši pouk razdeljen.

Glede tvarine, ki jo je predelati v posamičnih šolskih letih v posamičnih mesecih, bode učitelstvu izborna služilo zadnjih osem tabel, na katerih je le-ta po času urejena in upodobljena z raznimi zgledi (risbami) v črnem in tudi barvnem tisku.

Knjiga (I. del) obsega 144 strani z 217 risbami, natisnjenimi med tekstom in pa 10 tabél ter stane nevezana K 6.—, vezana K 7.20. Oprema knjige je vredna vse pohvale.

S tem delom si je pridobil prof. Sucher obilo zaslug. Zeleti je le, da si nabavi vsak učitelj, vsaka učiteljica, to delo ali pa preskrbi, da si ga umisli vsaka šola za svojo učiteljsko knjižnico. A. Sič.

Pedagoški in znanstveni list Popotnik prinaša v letošnji 2. števec to-le lepo vsebino: Pavel Flerč: O bodoči vzgoji, J. Baukart: J. Ruskin o nalogah in vzgoji ženstva, Dr. L. Čermelj: Slovniški problemi v matematiki, Dr. Ivan Lah: Pater Hipolit in njegov „Orbis pictus“. (Dalje), Drago Hudč: Solstvo v Srbiji. Iz šolskega dela: Analiza šolskih spisovnic. Slovestvo: Ocene. — Književne novosti. Razgled: Kultura. — To in ono.

Naš mladinski list Zvonček ima v letošnji 4. števec to-le bogato in jako zanimivo vsebino: Jos. Vandot: Veter — pastirček. (Pesem.), Morje. (Slika.), Ivo Trošt: Velikonočno jutro. (Povest), Jakob Dimnik: Santa Zita. (Slika.), Fr. Rojec: Na razpotju. Enodejanka s petjem. (Konec), Stric Pavel: Z delom se učimo. (Dalje.), Jos. Vandot: Deček in oljka. (Pesem.), Stric Tine: Čudovite živali iz pradednih in današnjih dni. (S podobami.), Pouk in zabava, Kotichek gospoda Doropoljskega.

„Ljubljanski Zvon“ ima v aprilovem zvezku sledečo vsebino: Fran Albrecht: Azurni zvon. V spominsko knjigo. — Alojz Kraigher: Mlada ljubezen. — Emil Leon: Cvetje v Jeseni. — Eino Leino — dr. Ivan Prijatelj: Lapsko leto. — K. D. Baljmont — dr. Ivan Prijatelj: Brezblednost. — Dr. Ivo Šorli: Mirakelj. — Marija Kmetova: Nekaj besed. — Vida Jerajeva: Balada. Alojzij Gradnik: Rabindranat Tagore: Gitanjali. — Ante Debeljak: Emil Verhaeren. Juani Aho — Ante Debeljak: Prezrela deca. — Listek: O. Ž.: Časopis za slovenski jezik, književnost in zgodovino. — O. Ž.: Tiskovna Zadruga v Ljubljani. — Dr. L.: Hrvatska Njiva. Rudolf Binter: Novejši stenografski pojavi v Slovincih. J. Š.: † Rajko Perušek. — Č.: Slovenska pesem v nemškem prevodu. A. Debeljak: Slišanje barv. Kaj prevajamo.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Prvo četrtletje je že za nami, a mnogo, mnogo naročnikov še ni poravnalo letošnje naročnine.

Zato nujno in lepo prosimo, naj se nas spomnijo in poslužijo let. 1. št. priloge položnice, ker imamo tudi mi obveznosti do tiskarne. Zlasti naj se spomnijo lista ob prejemu draginske doklade.

Upravništvo.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

K. v T. Za naš list je zadeva končana. Napadeni je imel zadnjo besedo. I. Š. v R. V nas je dvojna mera neznan pojim, ker se godi vse po pravici in resnici. Zato niti za naslov nečemo napisati teh dveh besed. Li nisi vedel tega? Fr. S. v S. Ne razburjajmo duhov, ker bi itak nič ne pomagalo! Zastavi svoje spretno pero za druge razprave, vsaj imamo toliko perečih vprašanj, o katerih bi bila javna stvarna in temeljita razprava nujno potrebna.

M. K. v P. Zanima vas izvesti, zakaj prinaša »Učit. Tov.« šolskih vesti in notkamor sodijo po vašem mnenju, pač pa objavljajo nešolski listi. Za odgovor morate obrniti na drug naslov, mi ne vemo vzroka in povoda.

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Radivoj Korene.

Last in založba »Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim

Hranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta“ v Ljubljani
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 30. aprila 1917 K 121.176-1

Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto 1/26. do 1/26. ure popoldne.

Največja slovenska hranilnica!

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKI

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3

je imela vlog koncem leta 1916 K 55,000.000-

hipotečnih in občinskih posojil „ 30,600.000-

rezervnega zaklada „ 1,500.000-

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4%

večje in nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo

c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljene lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%, izven Kranjske pa proti 5 1/4% obrestim in proti najmanj 1% oziroma 3/4% odplačevanju na dolg.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno

Kreditno društvo.

:: Najpripravnejša in najlepša darila za Novo leto ::

MLADINSKI SPISI,

ki jih je izdalo in založilo

„Društvo za zgradbo Učiteljskega konvikta v Ljubljani“.

Cena vsaki knjigi, ki je lepo vezana in bogato ilustrirana, je s poštino vred le 1 K 30 vin.

„ZVONČEK“.

List s podobami za slovensko mladino.

:: :: Letniki od III. do XVII. :: ::

V navadni vezbi 6 K, elegantno vezan 7 K.

Vsi ti spisi se naročajo v „Učiteljski tiskarni“ v Ljubljani in v vsaki knjigotržnici.

Velecenj. učiteljstvo opozarjamo na zbirko pesmi, ki so izšle v „Učiteljski tiskarni“. To je lepa Engelbert Ganglova knjiga

„Moje obzorje“,

ki se dobiva po vseh knjigarnah, kakor tudi v „Učiteljski tiskarni“. Cena lično vezani knjigi je 3 K. Po pošti 20 h več.

Naj bi ne bilo učiteljice in ne učitelja, ki bi ne imel v svoji knjižnici te lepe knjige.